Ազգ
Azg
armenian daily
20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1998 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ # 6 (1509)
16 էջ

Մահափորձ նախագահի գլխավոր թիկնապահի դեմ

Հունվարի 18-ին, ժամը 22.00-ի սահմաններում Արմավիր-Երեւան մայրուղու ինքնաթիռների հարկադիր վայրէջքի համար նախատեսված հատվածի վերջնամասում, անհայտ անձինք մոտ տարածությունից ավտոմատ հրազենից կրակահերթ են արձակել Երեւանի ուղղությամբ ընթացող ՀՀ նախագահի պահպանության վարչության պետ, գեներալ-մայոր Ռոմիկ Լեոնդրուչի Ղազարյանին պատկանող «Տոյոտա» մակնիշի «Ջիպ» տեսակի 111ՍՍ01 պետհամարանիշի ավտոմեքենայի վրա: Արձակված գնդակները դիպել եւ վնասել են ավտոմեքենան, սակայն Ռ. Ղազարյանը հասցրել է խույս տալ վտանգից եւ մարմնական վնասվածքներ չի ստացել:

ՀՀ դատախազության, ՆԳ եւ ԱԱ նախարարության օպերատիվ խումբը անհապաղ մեկնել է դեպքի վայր, կատարել տեղազննություն եւ անհրաժեշտ օպերատիվ քննչական գործողություններ:

Առգրավվել են իրեղեն ապացույցներ՝ փաստի առթիվ: Հունվարի 19-ին գլխավոր դատախազի կողմից հարուցվել է քրեական գործ, որի նախաքննությունը հանձնարարվել է գլխավոր դատախազին առընթեր, հատկապես կարեւոր գործերի քննիչին:

Խոշոր դրամական պարգեւ է սահմանված այն անձանց, ովքեր հանցագործության բացահայտմանը նպաստող էական տվյալներ կհաղորդեն: Երաշխավորվում է նման տվյալներ ներկայացնողների գաղտնիությունը: Ա. Ս.

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ

Արկադի Ղուկասյան. «Ռոբերտ Քոչարյանը հրաժարական տալու իրավունք չունի»

Հունվարի 19-ին ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանը հարցազրույց տվեց ԼՂՀ տեղեկատվության ու մամուլի վարչությանը: Պատասխանելով այն հարցին, թե ինչպե՞ս է ԼՂՀ նախագահը գնահատում ՀՀ-ԼՂՀ հարաբերությունների ներկայիս կացությունը եւ պահպանվո՞ւմ են արդյոք տարաձայնությունները, պարոն Ղուկասյանը մասնավորապես նշեց, որ խնդիրն անձնական փոխհարաբերությունների մեջ չէ, այլ առնչվում է հակամարտության կարգավորման մոտեցումների տարբերությանը: «Կարող եմ ասել հետեւյալը. կողմերից յուրաքանչյուրն առաջվա պես փորձում է մյուսին համոզել սեփական դիրքորոշման արդարացիությունն ու հեռանկարայնությունը: ԼՂՀ ղեկավարությունը ձգտում է հասնել հակամարտության լիարժեք եւ, որ կարեւոր է, վերջնական լուծմանը, որպեսզի քաղաքագետների հաջորդ սերնդին եւ ընդհանրապես գալիք սերունդներին ժառանգություն չթողնի Ադրբեջանի հետ չկարգավորված հարաբերությունները», ասաց Ա. Ղուկասյանը.

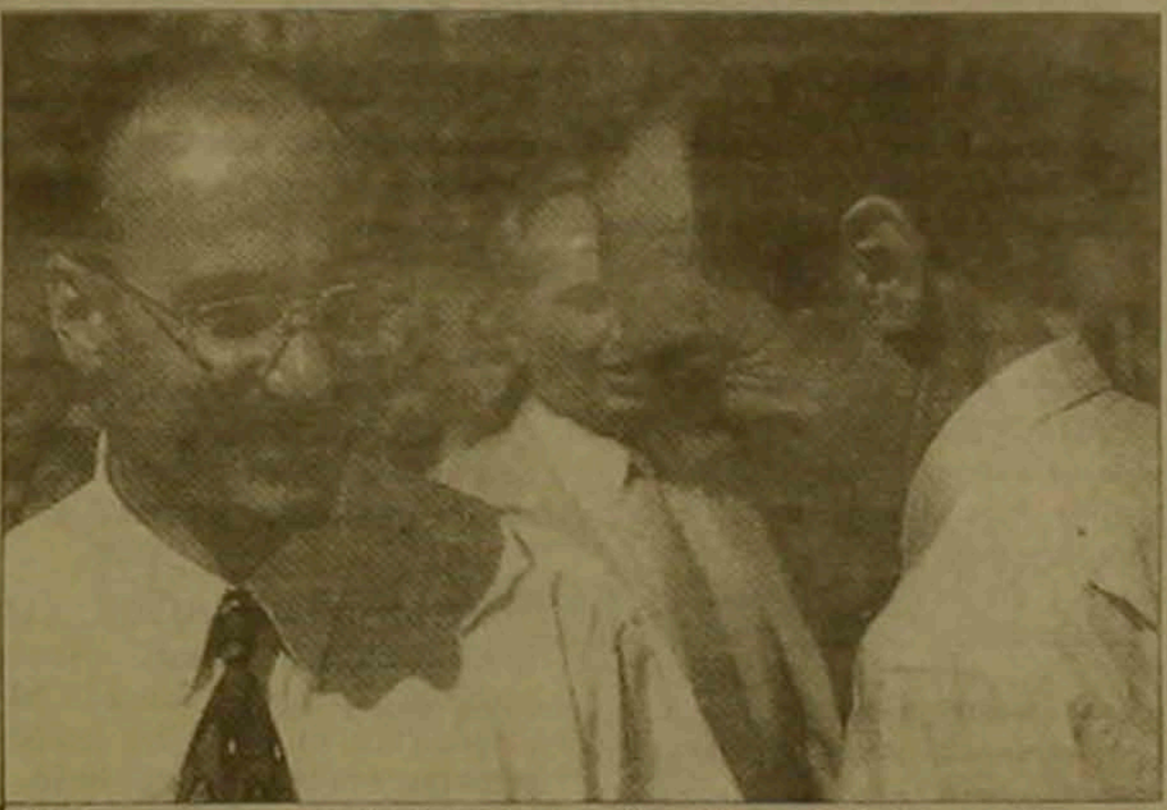

Նրա կարծիքով, մենք արդեն ունենք ղարաբաղյան հիմնախնդրի «սառեցման» եւ բարենպաստ պայմաններում նրա «զարթոնքի» դառը փորձը, նկատի ունենալով ԽՍՀՄ օրոք Ադրբեջանի կազմում ԼՂԻՄ-ի գտնվելը եւ խորհրդային վարչակարգի թուլացման ժամանակ հակամարտության վերսկսումը 1988-ին:

Այն, ինչ այսօր առաջարկում են Մինսկի համանախագահները, ըստ Ա. Ղուկասյանի, հենց իրավիճակի ժամանակավոր սառեցում է 1988-ի ստատուս քվոն վերականգնելու վատ քողարկված նպատակով: Որպես արդյունք կստանանք հակամարտության տասնամյակներով երաշխավորված չկարգավորվածություն:

Տես ● էջ 2

ՀԱՄԱՌՈՏ

Բորիս Ելցինը դատափետում է կառավարությանը

ՄՈՍԿՎԱ, 19 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինն այն կարծիքին է, որ կառավարությունն անցյալ տարի տապալեց իր պարտավորությունների կատարումը: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, այդ մասին նա հայտարարել է Կրեմլում վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինի եւ առաջին փոխվարչապետներ Բորիս Նեմցովի ու Անատոլի Չուբայսի հետ կայացած հանդիպման ժամանակ:

Ստեղծվեց Ռուսաստանի ամենամեծ՝ «Յուկսի» նավթային ընկերությունը

19 ՀՈՒՆՎԱՐ, BBC «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Ռուսաստանի մեծությամբ երկրորդ նավթային «Յուկոս» ընկերությունը եւ նրա մրցակից «Սիբնեֆտ» հայտարարեցին միավորման մասին, այդպիսով դառնալով աշխարհի նավթ արդյունահանող մեծագույն ընկերություններից մեկը: Նավթային նոր ընկերությունը կկոչվի «Յուկսի»: Մեկնաբանների կարծիքով նոր ստեղծված ընկերությունը կարող է կլանել Ռուսաստանի մեծագույն դեռ չսեփականաշնորհված «Ռոսնեֆտ»-ը նավթային ընկերությունը եւ ավելի սերտ համագործակցություն սկսել արտասահմանյան նավթային ընկերությունների հետ: Նոր ընկերության բաժնետոմսերի 60 տոկոսը կպատկանի «Յուկոսին», իսկ 40-ը՝ «Սիբնեֆտին»: Միացյալ ընկերության ղեկավար կլինի «Յուկոսի» ներկայացուցիչ Միխայիլ Խոդորկովսկին: Գործարքի երկրորդ մասնակցի՝ «Սիբնեֆտ» ընկերության հսկիչ ծրարը գտնվում է Բորիս Բերեզովսկու ձեռքում:

Կարաջիչի կողմնակիցները չճանաչեցին Դոդիկի կառավարությունը

19 ՀՈՒՆՎԱՐ, DW: Պատերազմական հանցագործություններ կատարելու մեջ կասկածվող Ռադովան Կարաջիչի կուսակցությունը մտադիր չէ ճանաչել Բոսնիայի սերբական հանրապետության նոր կառավարությունը, որը գլխավորում է Միլորադ Դոդիկը: Այդ մասին հայտարարեց Կարաջիչի խորհրդականներից մեկը: Բոսնիայի սերբական հանրապետության նախագահ Բիլյանա Պլավշիչն իր հերթին նախազգուշացրեց ծայրահեղ ազգայնականներին չստեղծել այլընտրանքային կառավարություն: ՆԱՏՕ-ի կայունացման միջազգային ուժերն ուժեղացրին իրենց ներկայությունը Կարաջիչի կողմնակիցների վերահսկողության ներքո գտնվող Բոսնիայի շրջաններում: Մինչդեռ Հարավսլավիայի դաշնությունն անսպասելիորեն ճանաչեց Դոդիկի կառավարությունը եւ շնորհավորական հեռագիր հղեց նրան:

Իսրայելը փոխում է իր օդուժի ռազմավարությունը

19 ՀՈՒՆՎԱՐ, BBC: Իսրայելն այսօր կստանա ամերիկյան «F-15E» մակնիշի կործանիչ-ռմբակոծիչ 25 ինքնաթիռներից առաջին երկուսը: Այդ ինքնաթիռները տարբերվում են Իսրայելի զինանոցում գտնվող ռազմօդանավերից իրենց գործողության շատ ավելի մեծ շառավղով: Դրանով իսկ Իսրայելի ռազմաօդային ուժերը հնարավորություն կստանան հարվածելու հեռահար հրթիռներ ունեցող Իրանին եւ Իրաքին, որոնք ավելի մեծ վտանգ են դարձել Իսրայելի համար, քան նրան շրջապատող հարեւան արաբական երկրները, որոնցից երկուսի՝ Հորդանանի եւ Եգիպտոսի հետ Իսրայելն այժմ խաղաղ գոյատեւում է: Միացյալ Նահանգները համաձայնել է Իսրայել առաքել 25 հատ «F-15E» ռազմօդանավ, որպեսզի ապացուցի իր հոգատարությունն այդ երկրի անվտանգության հանդեպ՝ ակնկալելով միաժամանակ, որ Իսրայելի կառավարությունը զիջումներ կանի պաղեստինցիներին: Սակայն առաջին երկու ռազմօդանավերը հասան Իսրայել այն պահին, երբ իսրայելա-պաղեստինյան բանակցությունները խոր ճգնաժամում են:

Հաստատվել է ՀՀ կառավարության աշխատակազմի նոր կառուցվածքը

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ վարչապետի որոշմամբ հաստատվել է կառավարության աշխատակազմի կառուցվածքը: Այն ներառում է ՀՀ վարչապետի, ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ղեկավարի, օպերատիվ հարցերի նախարարի, ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարի աշխատակազմերը, վերահսկողության ծառայությունը, քարտուղարությունը, իրավաբանական, տնտեսագիտական, տնտեսության ենթակառուցվածքների եւ գյուղատնտեսության, սոցիալական հարցերի, վարչական մարմինների, արտաքին կապերի, կադրերի, Ազգային ժողովի հետ կապերի, հաշվապահական հաշվառման վարչությունները եւ գործերի կառավարչությունը: Աշխատակազմը կունենա 265 աշխատող:

Վարչապետի մեկ այլ որոշմամբ Արարատ Մկրտչյանը նշանակվել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական առողջապահական գործակալության պետ, ազատվելով ՀՀ առողջապահության նախարարի տեղակալ, ՀՀ գլխավոր պետական սանիտարական բժշկի պաշտոնից:

ԳՈՒՅԺ

Մահացավ անգլիացի հայագետ Չարլզ Դաուսեթը

Հայագիտությունն իսկապես ծանր կորուստ կրեց. 74 տարեկանում մահացավ անգլիացի նշանավոր հայագետ, Օքսֆորդի համալսարանում Գալուստ Գյուլբենկյանի անվան հայագիտական ուսումնասիրությունների կենտրոնի պրոֆեսոր Չարլզ Ջեյմս Դաուսեթը: Նա անդամ էր Բրիտանական ակադեմիայի եւ Արքայական ասիական ընկերության: Ուսումնասիրել եւ գրքեր ու հոդվածներ է հրատարակել հայ մատենագիրների, ձեռագրերի, հայերենի, ինչպես նաեւ հայ միջնադարյան արվեստի մասին: Ծանոթագրել եւ անգլերեն է թարգմանել Մովսես Դասխուրանցու (Կաղանկատվացի) «Պատմութիւն Աղուանից»-ը, Դավիթ Ալավկա Որդու «Խրատք կանոնականք»: Առանձին ուսումնասիրություն է նվիրել Քյոթահիայի հայկական արհեստագործությանն ու արվեստին: Իրեն է պատկանում հայերեն մի շարք բառերի ստուգաբանությունը: Նրա հրատարակված վերջին գործը (1997 թ.) կոչվում է «Սայաթ Նովա. 18-րդ դարի տրուբադուր», որտեղ ամփոփված են նշանավոր գուսանի ողջ գիտելիքները: Մանրակրկիտ ուսումնասիրվում են Սայաթ Նովայի հայերեն, վրացերեն եւ թուրքերեն ստեղծագործություններն իրենց բնագրով:

Օքսֆորդի համալսարանում Դաուսեթի դասախոսությունները լսում էին տարբեր մասնագիտության, տարիքի եւ ազգությունների մեծաթիվ ուսանողներ, գիտնականներ: Օտարազգի գրեթե բոլոր հայագետները սովորել են նրա մոտ:

ԵՐԵՎԱՆ

Թեքեյան կենտրոնում բացվեց «բրիտանական շաբաթը»

Հունվարի 19-ի առավոտից մայրաքաղաքի Թեքեյան կենտրոնի սրահում եռուզեռ էր: Այստեղ հավաքվել էին մայրաքաղաքի տարբեր խավերի, Հայաստանի Հանրապետությունում հավատարմագրված օտարերկրյա դիվանագիտության ներկայացուցիչներ:

«Բրիտանական շաբաթի» բացումը մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել:

Ելույթ ունենալով բացման արարողությանը Հայաստանի Հանրապետությունում Մեծ Բրիտանիայի դեսպան, դոկտոր Ջոն Միթչիները նշեց, որ շաբաթվա ընթացքում ծրագրված բազմազան միջոցառումները կնպաստեն հայ եւ Մեծ Բրիտանիայի ժողովուրդների կապերի սերտացմանը:

ՀՀ մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարար Արմեն Սմբատյանը նույնպես նշեց, որ «բրիտանական շաբաթը» նոր, կարեւոր քայլ է երկու երկրների՝ Հայաստանի եւ Մեծ Բրիտանիայի կապերի ամրապնդման գործում:

Բացման արարողությունից հետո ներկաները հետաքրքրությամբ ծանոթացան Թեքեյան կենտրոնում բացված «Բրիտանիան հայ երեխաների աչքերով», «Ապագայի քաղաքները», «Բրիտանիայի ժառանգությունը», «Բրիտանական գրադարանի հայկական ձեռագիր մատյանները» ցուցահանդեսներին:

Բացման արարողությունից կարճ ժամանակ անց Երեւանի պետական համալսարանի գրադարանում բացվեց բրիտանական գրքերի, տեղեկատվության, կառավարության զարգացման ծրագրերի, «Միդլենդ-Արմենիա» բանկի ծառայությունների մասին ցուցահանդեսը:

Երեկոյան, Երեւանի պետական պարարվեստի ուսումնարանի դահլիճում, Երեւանի պետական երաժշտական թատրոնը ներկայացրեց Բ. Բրիտտենի «Ոսկե ունայնություն» վոդեւիլը:

Հայաստանի կինոյի տանը ցուցադրվեցին բրիտանական գեղարվեստական կինոնկարներ:

Երկրորդ օրվա՝ հունվարի 20-ի առավել հետաքրքրական իրադարձություններից են BA/BM-ed ինքնաթիռի հանդիսավոր վայրէջքը «Զվարթնոց» օդանավակայանում, Բիթլների ցուցահանդեսի բացումը կամերային թատրոնում (Մաշտոցի պողոտա, 58), «Ֆինֆիո» ներկայացումը երիտասարդական փորձարարական թատրոնում (Թումանյան փողոց, 22), կանանց հարցերին նվիրված սեմինար Թեքեյան կենտրոնում, հանդիսավոր ընդունելություն Թեքեյան կենտրոնում (մուտքը հրավիրատոմսերով) եւ այլ միջոցառումներ:

ՆՈՒՆԵ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

տեղական

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ

«Ռոբերտ Քոչարյանը հրաժարական տալու իրավունք չունի»

Սկիզբը էջ 1

«Ակնհայտ է, որ մեր ժողովրդի ապագայի հանդեպ պատասխանատվությունը եւ ամենաառօրյական առողջ տրամաբանությունը մեզ թույլ չեն տալիս ընդունելու միջանկյալ կարգավորման պլանը, որը նախատեսում է միակողմանի զիջումներ: Մեր ելակետն այն է, որ չի կարելի համայն հայ ժողովրդի ճակատագիրը շոշափող որոշումներ ընդունել՝ առաջնորդվելով քաղաքական եւ մանավանդ տնտեսական այսրոպեական դատողություններով ու զոհասեղանին դնելով ազատության եւ անկախության գաղափարները», ասաց Ա. Ղուկասյանը:

Պատասխանելով այն հարցին, թե ԼՂՀ նախագահը ինչպե՞ս է մեկնաբանում ՀՀ վարչապետի՝ Ռ. Քոչարյանի հրաժարականի մասին ՀՀ ԶԼՄ-ներում տարածվող շշուկները, Ա. Ղուկասյանն ասաց. «Կարծում եմ, նման շշուկների խայտնվելու պատճառը ՀՀ-ում առկա քաղաքական այն մթնոլորտն է, որ ծագել է նախագահ Տեր-Պետրոսյանի մամուլի ասուլիսից եւ հոդվածից հետո: Արդեն գաղտնիք չէր, որ հիմնախնդրի կարգավորման ուղիների հարցում ՀՀ ղեկավարության մեջ միասնություն չկար: Ստեղծված իրավիճակում Ռ. Քոչարյանը ստիպված էր վերահաստատել իր այն դիրքորոշումը, որ ուներ ԼՂՀ նախագահ եղած ժամանակ: Չէր կարելի սպասել, որ իբրեւ ՀՀ վարչապետ նա կհրաժարվի այն քաղաքականությունից, որը մշակվել է ԼՂՀ ղեկավարության կողմից վերջին տարիներին: Գտնում եմ, որ Ռ. Քոչարյանը պարզապես իրավունք չունի հրաժարական տալու: Չի կարելի մոռանալ, որ նրան՝ համաժողովրդական քվեարկությամբ ընտրված ԼՂՀ նախագահին, Հայաստան են կանչել վերջինիս խոր քաղաքական-տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում: Հենց համազգային շահերից ելնելով է ԼՂՀ ղեկավարությունն ընդունել ՀՀ նախագահի առաջարկը: Ես այն ժամանակ քաջ գիտակցում էի նման որոշման բոլոր բացասական հետեւանքները ԼՂՀ-ի՝ որպես իր անկախ պետականությունը կառուցող ինքնուրույն ռազմաքաղաքական գործոնի համար: Ահա թե ինչու մինչեւ վերջ ես դեմ էի, որ Քոչարյանը մեկնի Հայաստան: Հետագա դեպքերը հաստատեցին մեր մտավախությունները: Հավանաբար չափից ավելի մեծ էր գայթակղությունը, ընդ որում ոչ միայն միջազգային հանրության համար, իրավիճակից օգտվելով կասկածի տակ դնել մեր դիրքորոշման կարծրությունն ու անփոփոխությունը: Չի բացառվում, որ Ռ. Քոչարյանի հրաժարականի մասին շշուկներ տարածելով՝ ինչ-որ մեկը նախապատրաստում է մի մարդու հեռացումը քաղաքական ասպարեզից, որը քիչ բան չի արել հայ ժողովրդի, ՀՀ եւ սփյուռքի ուժերի ու շարժումների համախմբման համար: Դա շատ վտանգավոր խաղ է»:

Անդրադառնալով արցախահայության ազգային-ազատագրական պայքարի 10-րդ տարեդարձի միջոցառումներին, պրն Ղուկասյանն ընդգծեց այդ իրադարձության կարեւորությունը հայ ժողովրդի եւ պետության կյանքում: Նախագահի խոսքերով, ստեղծվել է կառավարական հանձնաժողով՝ վարչապետի գլխավորությամբ, ծրագրվել է միջոցառումների մի ամբողջ շարք, որին կմասնակցեն շարժման բոլոր փուլերի առաջնորդները, որոնցից յուրաքանչյուրն իր ներդրումն ունի ԼՂՀ պետականության ստեղծման եւ ամրապնդման գործում: «Մենք տոնակատարություններին մասնակցելու ենք հրավիրում ՀՀ եւ արտերկրների մեր բազմաթիվ բարեկամներին, վերջին տասնամյակի ընթացքում ազատության ու անկախության համար Արցախի ժողովրդի վարած ծանր պայքարի մեր զինակիցներին ու ականատեսներին», վերջում ասաց Արկադի Ղուկասյանը:

Այս լրատվությունը «Ազգի» թղթակցին տրամադրեց ԼՂՀ տեղեկատվության ու մամուլի վարչության պետ Ժաննա Կրիկորովան:

Գրի առավ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆԸ

Համագործակցությո՞ւն, թե՞ առճակատում ԼՂՀ-ի հետ

Մտահոգվելու պահը

Ղարաբաղյան ճգնաժամի «կարգավորմանը ուղղված» ԵԱՀԿ «նոր» առաջարկությունները, որտեղ ըստ պաշտոնական Ստեփանակերտի, նոր ոչինչ չկա, էլ ավելի սրեցին ԼՂՀ-Տեր-Պետրոսյան առանց այն էլ բարդ հարաբերությունները: ՀՀ նախագահը, որ, ինչպես հայտնի է, հանդես է գալիս միջնորդների կողմից առաջ քաշված հիմնախնդրի փուլային լուծման օգտին, սրընթացորեն կորցնում է իր վերջին կողմնակիցներին Արցախում: Նրանք, ովքեր դեռեւս անցյալ տարի տատանվում էին, մռայլ լռությամբ ծանոթանալով Տեր-Պետրոսյանի խոստովանությանը, ներկայումս վերջնականապես կողմնորոշվել են իրենց քաղաքական հայացքներում:

Այսօր ԼՂՀ-ում չես գտնի գոնե մեկ պաշտոնյայի, որը ընդունում է ՀՀ նախագահի տեսակետներն ու ապրումները: Ըստ երեւույթին, ողջ հայության լրջանալու պահից հետո հասել է ՀՀ նախագահի մտահոգվելու պահը. համագործակցե՞լ ԼՂՀ-ի հետ, թե՞ դիմագրավել արդեն ոչ միայն իր թիմակիցների մեծամասնությանը, այլեւ արցախահայության հավաքական կամքին:

Բազմաթիվ արցախցիներ հարց են տալիս. ո՞ւմ էր պետք այս տասնամյա մաքառումն ու հազարավոր հերոսների զոհաբերումը, եթե վերջում պետք է ստանանք նույն ինքնավարությունը, գաղութատիրական նույն կախվածությունը Ադրբեջանից: Չէ՞ որ 89-91 թթ. պաշտոնական Բաքուն լայն ինքնավարություն էր տրամադրում Արցախին: Ինչո՞ւ չհամաձայնվեցինք այն օրերին, ինչո՞ւ պետք է համաձայնվենք այսօր, եւ ի՞նչ պատասխանել զոհվածների հարազատներին. լրջացել, սիրելի մայրեր, ձեր որդիները զոհվել են լա՞յն ինքնավարության համար: Մեղմ ասած, զարմանք է հարուցում այն հանգամանքը, որ 88-ին, երբ որսորդական հրացաններով զինված ու տարանջատ կռվող ֆիդայիների ջոկատները դիմակայում էին հսկայական կայսրության ընտիր զորամիավորումներին, մենք անգամ չէինք մտածում ինքնավարության մասին: Այս մասին խոսում ենք այսօր, երբ արդիական սպառազենով զինված ԼՂՀ բանակն ի վիճակի է լուծելու մարտական ամենաբարդ խնդիրները: Ստեփանակերտում հարց են տալիս՝ ո՞ւր է տրամաբանությունը: Էլ չենք խոսում հարցի բարոյական կողմի մասին: ԼՂՀ քաղաքական շրջաններում անթույլատրելի են համարում, երբ մի անձնավորություն իր կամքն ու հայացքներն է պարտադրում ամբողջ ժողովրդին, հատկապես որ հայությունն այդ հայացքներին հարմարվելու մտադրություն չունի: Այդ են վկայում մեր հարցազրույցները ԼՂՀ քաղաքական տարբեր ուժերի ներկայացուցիչների հետ, որոնց խնդրեցինք մեկնաբանել ստեղծված կացությունը:

ՌՈՒԴՈԼՖ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ, ԼՂՀ ԱԺ մամլո քարտուղար, պաշտպանության եւ անվտանգության հանձնաժողովի փոխնախագահ. «Նախապես որդեգրելով Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության սկզբունքի պաշտպանումը ու քաղաքական շահերը գերադասելով ժողովրդի շահերից, ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահությունը ձախողման վտանգի տակ է առնում իր իսկ միջնորդական առաքելությունը: Աննկարագրելի զրկանքներ կրած ժողովուրդը երբեք չի հանդուրժի վերադարձ դեպի գաղութային կախվածություն: Իմ համոզմամբ, հակամարտության ամբողջ ընթացքում «գերճկունություն» ցուցաբերելով, հայկական կողմը լրիվ չի օգտագործել միջազգային նորմերով սահմանված իր բոլոր առավելությունները: Հայկական ղեկավարությունը պետք է համառ գտնվի իր ժողովրդի կամքի լիարժեք արտահայտման խնդրում: ԼՂՀ ժողովրդի ինքնորոշման անօտարելի իրավունքը պայմանավորված չէ այլ պետությունների կամքով: Մենք պետք է պահանջենք ԵԱՀԿ ղեկավարությունից հարգել սեփական իսկ սկզբունքներն ու նպաստել միջազգային իրավունքի նորմերին ոչ մի կերպ չհակասող ԼՂՀ անկախության ճանաչմանը»:

ՎԱՉԵ ԶԱՔԱՐՅԱՆ, ԼՂՀ-ում ՀՅԴ կենտկոմի ներկայացուցչության ղեկավար. «Ղարաբաղյան հարցում ՀՅԴ դիրքորոշումը մնում է անփոփոխ. միակողմանի ոչ մի զիջում Ադրբեջանին: Պաշտոնական Բաքուն առ այսօր հանդես չի գալիս ճգնաժամի կարգավորմանն ուղղված իրատեսական, իրոք փոխզիջումային որեւէ տարբերակով: Դարձյալ ինքնավարություն, դարձյալ վերադարձ անցյալին: Հաշվի առնելով միջնորդների փոփոխական, անկայուն կեցվածքը, պետք է ապավինել նախ եւ առաջ սեփական ուժերին:

ՀՅԴ-ն հնարավոր բոլոր միջոցներով կշարունակի աջակցել ԼՂՀ իշխանություններին, արցախահայության արդար պահանջատիրությանը: Այլընտրանք լինել չի կարող»:

ՀՐԱՆՏ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ, ԼՂՀ կոմկուսի ղեկավար. «Դեռեւս չորս տարի առաջ ես նշում էի իմ ելույթներում, որ ԵԱՀԿ-ն ի զորու չէ լուծելու հիմնախնդիրը, քանի որ քաղաքական կազմակերպություն է եւ ճգնաժամի կարգավորմանը կմոտենա ոչ թե իրավական, այլ քաղաքական տեսանկյունից: Մինչդեռ նման խնդիրներին պետք է գնահատական տա, ասենք, Հաագայի միջազգային դատարանը կամ իրավական որեւէ այլ ատյան: Իր գործունեության մեջ ԵԱՀԿ-ն չի խորշում երկակի ստանդարտներից: Օրինակ, Չեչնիայում նախագահական ընտրությունների կազմակերպման համար ԵԱՀԿ-ն հատկացնում է մոտ 800 հազար ԱՄՆ դոլար, իսկ ԼՂՀ նախագահի «ապօրինի» ընտրությունները ԵԱՀԿ-ի գնահատմամբ ապակայունացնում են իրադրությունը տարածաշրջանում: Տրամաբանական լուրջ հիմնավորումներից զուրկ են նաեւ տարածքային ամբողջականության պահպանման վերաբերյալ հայտարարությունները: Ըստ երեւույթին, ԵԱՀԿ-ի պաշտոնյաներին պետք է նվիրել Հելսինկիի եզրափակիչ ակտի, ՄԱԿ-ի կանոնադրության եւ բանաձեւերի պատճենները, որտեղ սեւով սպիտակի վրա գրված է, որ օրինակ, ՄԱԿ-ը չի երաշխավորում այն պետությունների տարածքային ամբողջականությունը, որոնք անտեսում են իրենց ինքնավարությունների եւ անգամ ազգային փոքրամասնությունների ինքնորոշման իրավունքը: Մի խոսքով, ԵԱՀԿ-ն պարտավոր է ղեկավարվել միջազգային իրավունքի նորմերով, թեպետ մինչ այսօր ես չեմ հավատում դրան:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ նախագահի դիրքորոշմանը, ապա այն ինձ համար նորություն չէ. դեռեւս 91 թ. հունվարին, երբ մեր պատվիրակությունը մեկնել էր Մոսկվա՝ ԽՍՀՄ փոխնախագահ Յանաեւի հետ հանդիպելու, ՀՀ ԳԽ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը մեծ ոգեւորությամբ ընդունեց Ադրբեջանի կազմում Լեռնային Ղարաբաղին ինքնավար հանրապետության կարգավիճակ տրամադրելու Յանաեւի խոստումը, միամտորեն հավատալով, որ դրան կհետեւի Լեռնային Ղարաբաղի ենթարկումը կենտրոնին: Մինչդեռ արդեն այն օրերին ակնհայտ էր ԽՍՀՄ փլուզման հեռանկարը:

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ
Ստեփանակերտ

Ոսկու արդյունաբերության համալիր ծրագիր

Վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանը երեկ ընդունեց ամերիկա-կանադական «First Dinasty Mines» ընկերության ներկայացուցիչներին: 1997 թ. աշնանն այս ընկերության եւ առեւտրի ու արդյունաբերության նախարարության միջեւ նախնական համաձայնագիր է ստորագրվել Սոթքի եւ Մեղրաձորի ոսկու հանքավայրերի շահագործման վերաբերյալ: Ինչպես ասացին ընկերության ներկայացուցիչները, իրականացվում է բավական ամուր եւ կենսունակ ծրագիր: Վարչապետի մամուլի գրասենյակի հաղորդագրության համաձայն, ներկայացնելով տեխնիկա-ինժեներական աշխատանքների ընթացքը, նրանք նշեցին, որ արդեն պատրաստ են նախնական ուսումնասիրությունները: Արարատի ոսկու արդյունահանման գործարանում եւս բավական մեծ գործունեություն է ծավալվել, եւ ձեռնարկությունն այսօր գրեթե պատրաստ է արտադրանք թողարկելու:

Ռոբերտ Քոչարյանի խոսքերով, կառավարությունը ոսկու արդյունաբերության հետ կապված մտադիր է իրականացնել համալիր ծրագիր եւ սա առաջին քայլերից մեկն է: Քանի որ գործարքը բավական խոշոր է, կառավարությունը մտադիր է դիմել համապատասխան մասնագիտացված խորհրդատվական ընկերությունների օգնությանը եւ ստանալ մասնագիտացված գնահատականներ: «First Dinasty Mines» ընկերության հետ վերջնական պայմանագիրը կստորագրվի միայն այդ գնահատականները ստանալուց հետո:

Դպրոցների տնօրենները պիտի ներկայացնեն տարեվերջյան հաշվետվություն

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Քաղաքապետարանի կրթության վարչությունը մշակում է ծրագիր, որի համաձայն մայրաքաղաքի հանրակրթական դպրոցների տնօրեններն ուսումնական տարվա վերջին պետք է հանդես գան ամփոփիչ հաշվետվությամբ: Վարչության պետ Սերգեյ Պողոսյանն ասաց, որ կստեղծվի աշխատանքային խումբ՝ կրթության եւ գիտության նախարարության, վարչության աշխատակիցների, ինչպես նաեւ տնօրենների մասնակցությամբ, որը կմշակի հաշվետվության ընդհանուր ձեւ:

«Յուրաքանչյուր տնօրեն պետք է իմանա, որ տարեվերջին ինքը հաշվետու է լինելու ուսումնական պրոցեսի, շենքի պահպանման, մանկավարժական նորարարության, կադրերի ընտրության, ընթացիկ եւ ապագա ծրագրերի մասին, ինչպես նաեւ նախապես տված խոստումների համար, ասաց Ս. Պողոսյանը: Դա կնպաստի, որ դպրոցների միջեւ ուժեղանա մրցակցությունը:

Վարչության պետի կարծիքով, պետք է վերականգնվի դպրոցի տնօրենի՝ որպես գործադիր իշխանություն ներկայացնող պետական պաշտոնյայի (որը ենթակա է իր վերադասին) կարգավիճակը:

Տավուշում վերստին ծխախոտ են մշակում

«ԵՐԵՎԱՆ», 19 ՀՈՒՆՎԱՐ, 1998: Տավուշի մարզի տարածքում ժամանակին ծխախոտագործությունը համարվում էր գյուղատնտեսության ամենաշահութաբեր ճյուղերից մեկը: Սակայն վերջին տարիներին, վերամշակող, մթերող կազմակերպությունների անարդյունավետ աշխատանքի հետեւանքով, գյուղացիները հրաժարվեցին այդ բույսից:

Իջեւանի վարչատարածքի Գանձաքար գյուղում վերսկսվել է ծխախոտի մշակությունը: Անցած տարի Աբրահամ Ստեփանյանի գյուղացիական տնտեսությունը հեկտարից ապահովել է 30 ցենտներ միջին բերքատվություն: Ստացված բարձրորակ բերքը հանձնվել է Երեւանի ծխախոտի գործարան: Վերջինիս հետ կնքված նոր պայմանագրի համաձայն, այստեղ շուրջ 30 հեկտարով կընդլայնվի ծխախոտի արտադրությունը:

Մրցույթ Չեխիայի բուհերում սովորելու համար

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարությունը հայտարարել է մրցույթ, որի հաղթողները հնարավորություն կունենան 1998-99 ուսումնական տարվանից սովորելու Չեխիայի բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում:

Նախարարությունում ասացին, որ մրցույթին կարող են մասնակցել հանրակրթական դպրոցների շրջանավարտներն ու 10-րդ դասարանի աշակերտները, ովքեր տիրապետում են անգլերենին եւ ՀՀ քաղաքացիներ են:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ը տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրենություն / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetutian St.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Ընթացիկ

ՀԱՐԿԱՅԻՆ

Հայաստանում ավտոմեքենա ունենալը ճոխություն է

Քաղաքացիները ազատված են 95-96-ի գույքահարկի վճարումից

Այսօր Հայաստանում գործում են 6 հարկատեսակներ՝ շահութահարկ, ավելացված արժեքի հարկ, ակցիզային հարկ, եկամտահարկ, հողի հարկ եւ գույքահարկ: Վերջինը համեմատաբար նոր հարկատեսակ է եւ սպառողների գրեթե մեծամասնությունը հստակ պատկերացում չունի հարկման սկզբունքների մասին: Օրենքի գործունեության կարգի, չհարկվող եւ հարկվող կողմերի եւ արտոնությունների որոշ մանրամասների էր առնչվում ՍԻՄ-ի «Ազդակ» ակումբի հրավիրած «Գույքահարկի մասին օրենքը» եւ «ՀՀ-ում գույքային քաղաքականությունը» թեմայով քննարկումը, որին մասնակցում էր հարկային տեսչության պետի տեղակալ, ԱԺ պատգամավոր Սամվել Աբրահամյանը:

Գույքահարկը ուղղակի հարկ է եւ կախված չէ տնտեսական գործունեության արդյունքներից, այսինքն, եթե ձեռնարկությունը չի աշխատել, միեւնույն է, գույքահարկը վճարելու է: Հարկատուներ են համարվում իրավաբանական, ֆիզիկական բոլոր անձինք եւ օտարերկրյա սուբյեկտները, որոնք ՀՀ տարածքում ունեն սեփականության իրավունքով գույք: Գույքահարկով հարկման են ենթակա միայն շինությունները ու, բացի օդային փոխադրամիջոցներից, տրանսպորտային բոլոր միջոցները: Ի տարբերություն նախկին օրենքի, հարկման դաշտից հանված է անասնագլխահարկը, իսկ իրավաբանական անձանց համար սարքավորումները, տեխնոլոգիական գործիքները եւ այլն:

Փոփոխության է ենթարկվել նաեւ բնակելի շինությունների հարկման գործակիցը: Որքան թանկ է շինության արժեքը, այնքան բարձր է հարկը: Մինչեւ 3 մլն դրամ արժեքով բնակելի շինությունները 99-ից սկսած հարկման չեն ենթարկվելու: Ավտոտրանսպորտի հարկման վերաբերյալ պրն Աբրահամյանը նկատեց, որ ավտոմեքենան Հայաստանում դիտվում է ոչ որպես փոխադրամիջոց, այլ բարեկեցություն, իսկ գույքահարկը՝ սոցիալական հարկատեսակ է, հարկում կատարվում է ըստ բարեկեցության աստիճանի, ավտոմեքենաների համար դրույքաչափերը բարձրացվել են:

Մինչեւ 120 ձիաուժ ունեցող մեքենաներին յուրաքանչյուր ձիաուժի համար սահմանվում է 200, իսկ արտասահմանյան մակնիշի մեքենաներին 300 դրամ: 3 տարվա մաշվածության մեքենաները հարկվելու են 100 տոկոս դրույքաչափով, յուրաքանչյուր տարվանից հարկը կնվազի 10 տոկոսով, իսկ սկսած 8-րդ տարվանից կվճարվի 50 տոկոսի չափով:

Քաղաքացիների համար նախատեսված է հարկի ինքնուրույն հաշվարկման մեխանիզմ: Ծանուցագրերի 2-րդ երեսին նշված է բնակարանի շինության արժեքը, 300 հազար գործակիցը բազմապատկած՝ բնակարանում գրանցված մարդկանց թվով, ստացված մեծությունից հանվում բնակարանի արժեքը եւ տարբերության նկատմամբ կիրառվում է 0.2 գործակից:

Երբ բնակարանում գրանցված է մեկ կամ երկու անձ, ապա կիրառվում է 850 գործակիցը, իսկ երեք անձից ներառյալ սահմանված է 300 հազար հաստատուն գործակից: Նախկինում սահմանված 2 ամսվա փոխարեն, նոր օրենքով քաղաքացիները կարող են մեկ տարվա ընթացքում նաեւ մաս-մաս վճարել: Միաժամանակ նշենք, որ բացառությամբ ավտոմեքենաների, բնակելի շինությունների համար 95-96-ի հարկերը հավասարեցված են 0-ականի: 97-ի գույքահարկի հարկային պարտավորության համար վերջնաժամկետ սահմանված է մինչեւ այս տարվա հուլիսի 1-ը, իսկ 98-ի վճարման ժամկետ՝ դեկտեմբերի 1-ը: Իսկ եթե քաղաքացիներն արդեն մուծել են 95-96-ի գույքահարկը, Աբրահամյանը տեղեկացրեց, որ այդ գումարները սահմանված կարգով կհաշվարկվեն հաջորդ տարիների վրա: Միաժամանակ հավաստեց, որ 97-98-ի համար վերագնահատում չի կատարվի, քանի որ քաղաքացիները մեկ տարում մուծելու են երկու տարվա գույքահարկ, իսկ վերագնահատում նախատեսված է 3 տարին մեկ:

Այն հարցին, թե ինչո՞ւ է Կենտրոնական բանկը ամբողջությամբ ազատված հարկից, Աբրահամյանը պատասխանեց, որ ԿԲ-ի մասին օրենքով կա ամրագրված դրույթ, ըստ որի ԿԲ-ն որեւէ հարկային պարտավորություն չունի:

Այստեղ է, որ կրկին նկատելի է հարկային բեռի անհավասար բաշխում: Մինչդեռ հատկապես ԿԲ-ը այն կառույցներից է, որից ստացվող հարկերը զգալի տոկոսներ կկազմեին, իսկ փոխարենը հարկից կազատեին բնակչության այն խավին, որի եկամուտները չնչին տոկոսներ են կազմում:

ԱՐԱՔՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

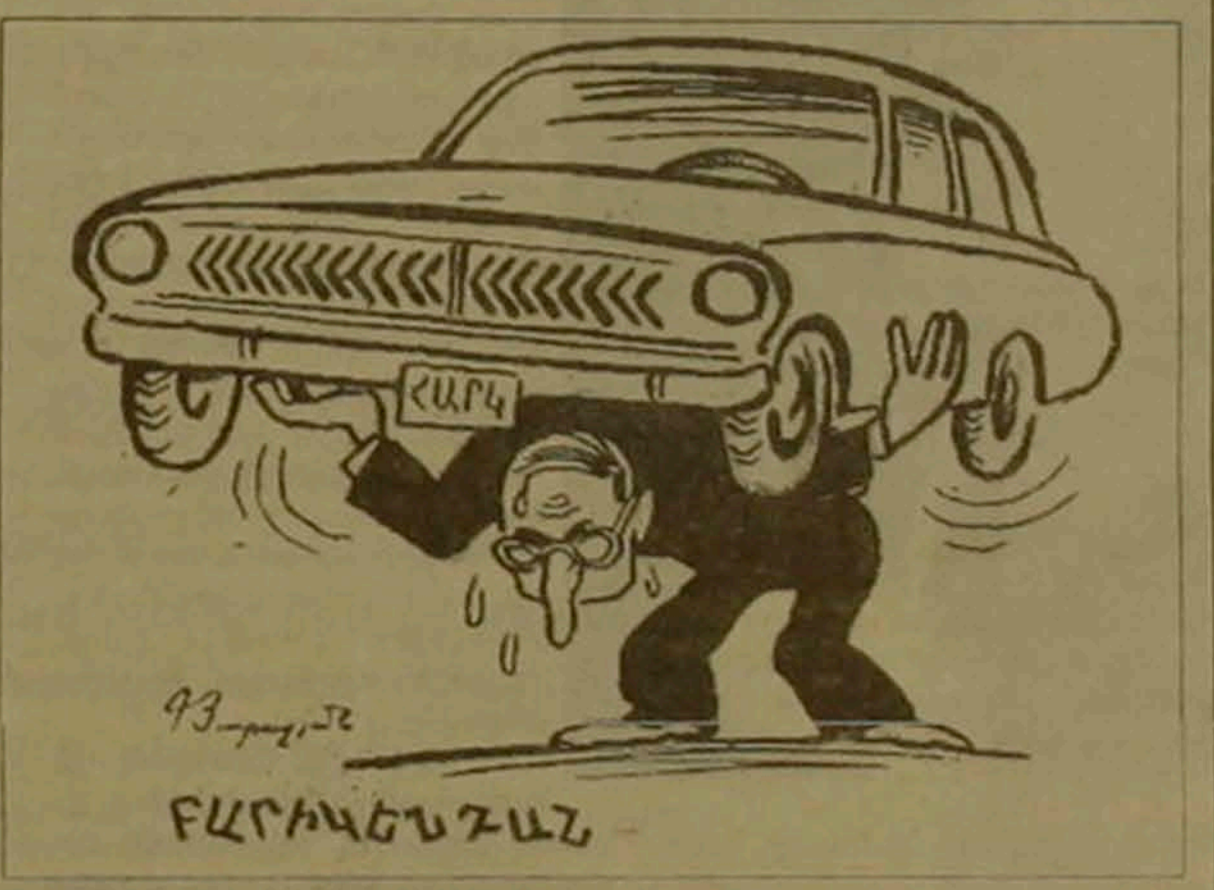

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ամերիկահայերը մասնակցում են համահայկական վիճակախաղին

Ինչպես հայտնի է, ԼՂՀ կառավարությունը ձեռնարկել է համահայկական վիճակախաղ, որի հասույթը կհատկացվի երկրի ամրապնդման ու զարգացման նպատակին: Տոմսերը կվաճառվեն Արցախում, Հայաստանում, ԱՊՀ հայկական համայնքներում եւ Սփյուռքում: Յուրաքանչյուր տոմսի գինն է 5 դոլար:

Շահողները կստանան նյութական նվերներ, գիրք-ալբոմներ ու տեսաերիզներ, արվեստի գործեր, ԼՂՀ քաղաքացիություն, ինչպես նաեւ Արցախում հանգստանալու ուղեգրեր, առանձնատներ ու հողամասեր, բնակարաններ, արտադրական կենտրոններ, անավարտ շինություններ եւ անհատական գործունեության արտոնյալ պայմաններ:

Վիճակահանությունը տեղի կունենա 1998 թ. մայիսի 9-ին, իսկ շահումները կհանձնվեն մինչեւ դեկտեմբերի 31-ը:

Սփյուռքի յուրաքանչյուր համայնքի տրամադրված են նրա կարողականության համարժեք քանակի վիճակախաղի տոմսեր: Մասնավորապես Կալիֆոռնիային հատկացվել է 50-80 հազար տոմս: Լոս Անջելեսում արդեն իսկ կազմակերպվել է գործադիր մարմին, որը կհամակարգի վիճակախաղի տոմսերի վաճառքը Արեւմտյան Ամերիկայի տարածքում:

«ԵՐԵՎԱՆ»

«Նարոտ» համաշխարհային համակարգչային ցանցը

Ինչպես հայտնի է դարձել, ԱՄՆ-ում գործող հայկական «Նարոտ» հաստատությունը ստեղծել եւ իրականացնում է համահայկական կրթական ծրագիր, ըստ որի համակարգչային կապի միջոցով միմյանց հետ պետք է հարաբերվեն Հայաստանի, Կանադայի, Ֆրանսիայի, Լիբանանի եւ ԱՄՆ-ի հայկական 10 դպրոցներ: Մասնավորապես՝ համակարգչային ցանցում կներգրավվեն Երեւանի թիվ 170 եւ 198 դպրոցները:

Վեց ամսվա ընթացքում ծրագրին մասնակցող 12-18 տարեկան աշակերտները շաբաթական երկու դասաժամ կտրամադրեն սույն կրթական ծրագրին: Առաջին միջոցառումը կոչվում է «Կապվենք»: Նպատակն է աշակերտներին ծանոթացնել Internet-ին եւ World Wide Web-ին: Երկրորդ՝ «Ծանոթանանք» ծրագրով աշակերտները կներկայացնեն իրենց համայնքները, դպրոցները եւ ընտանիքները, իսկ «Ներկայացնենք» ծրագրով կպատրաստեն համաշխարհային թերթ, որի օրինակները կիղվեն աշխարհի բոլոր դպրոցներին:

Իբրեւ հաղորդակցության հիմնական լեզու կօգտագործվի հայերենը, իսկ արդյունքները կներկայացվեն նաեւ անգլերեն, որպեսզի հնարավոր լինի հետեւել ծրագրի աստիճանական զարգացմանը: «Նարոտ» համակարգչային ցանցը կծառայի կրթական համատեղ ծրագրեր իրագործելուն:

«Հայկական դպրոցները նոր ժամանակաշրջանի շեմին են, որը հատկանշվում է լայնածավալ գործակցությամբ եւ տեղեկությունների փոխանակմամբ: Ապագայում կկազմակերպվեն նաեւ համաշխարհային խորհրդաժողովներ, գործնական հիմքի վրա կդրվի կրթական մեթոդների բաշխումը, մշակութային փոխանակումներ կկատարվեն աշխարհի չորս ծագերից՝ առավելագույնս օգտագործելով հայության համասփյուռ լինելու իրողությունը», ասել է «Նարոտ» հաստատության ղեկավար Մարի Լու Փափազյանը:

«ԵՐԵՎԱՆ»

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Հայազգի բժշկի նոր պատվաստանյութը վարակահարուցիչ մանրէների դեմ

Տարիներ շարունակ Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (ԱՀԿ) գլխավոր մտահոգություններից է եղել համապատասխան պատվաստանյութ գտնելը ռոտացիոն վարակահարուցիչ մանրէների դեմ, որոնք հատկապես մանուկների լուծ են առաջացնում՝ տարեկան մոտ 800 հազար կյանք խլելով զարգացող երկրներում: Ըստ «Նյուզուիքի», առողջապահության ազգային ինստիտուտը վերջերս հրապարակել է մի ուսումնասիրություն նոր հայտնաբերված ներքին ընդունման պատվաստանյութի մասին, որն արդեն հաջողությամբ փորձարկվել է Միացյալ Նահանգներում, Եվրոպայում եւ հույս է ներշնչում, որ հիվանդության առաջը կառնի: Պատվաստանյութի հեղինակը հայազգի բժիշկ Ալբերտ Քափիքյանն է: Մյուս կողմից, ըստ ԱՀԿ-ի հաղորդումների, դալարախտի (տուբերկուլոզ) «տաք գոտիներ» են Աֆրիկայի եւ Ասիայի որոշ շրջանները:

ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ

Հարձակում տարադրամի փոխանակման կետի վրա

Ինչպես տեղեկացանք ՆԳ եւ ԱԱ նախարարության հասարակական կապերի եւ լրատվական վարչությունից, 97-ին հրդեհների քանակը 96-ի համեմատ նվազել է 26.3 տոկոսով, վնասի գումարը՝ 4.7 տոկոսով:

Հրդեհների քանակի զգալի աճ է նկատվում Թումանյանի, Աշոցքի, Գուգարքի տարածաշրջանում, իսկ Երեւանում՝ նվազում:

Նույն աղբյուրից տեղեկացանք, որ հունվարի 14-ին, ժամը 22.00-ին կենտրոնական ՆԳ բաժին քաղաքացիներից ահազանգ է ստացվել, որ Տիգրան Մեծ փողոցում գտնվող տարադրամի փոխանակման կետերից մեկի վրա հարձակում է կատարվել: Դեպքի վայր մեկնած օպերատիվ խմբի կողմից վնասազերծվել է Վ. Վ.-ն, որն ատրճանակով զինված հարձակվել է տարադրամի փոխանակման կետի օպերատորի վրա: Վ. Վ.-ն ձերբակալվել է, միջոցներ են ձեռնարկվում նրա հանցակցին հայտնաբերելու:

Նույն հաղորդագրությամբ տեղեկացանք նաեւ, որ Շենգավիթի ՆԳ բաժնի աշխատակիցների կողմից 97 թ. հոկտեմբերին կողոպուտ կատարելու համար ձերբակալվել էր Ա. Դ.-ն:

Ձեռնարկված միջոցառումներից պարզվել է, որ Ա. Դ.-ն երկու անձանց հետ (որոնց ինքնությունը ճշտվում է) 97 թ. հոկտեմբերի 26-ին մուտք են գործել մի քաղաքացու բնակարան, ատրճանակի սպառնալիքով հափշտակել հագուստ եւ տարբեր տնային իրեր: Հափշտակվածը մասամբ առգրավված է:

Բացահայտվել է նաեւ թմրամոլության 4 եւ նախկինում կատարված ավտոառեւանգման 3 դեպք, իսկ տարեսկզբից մինչ այսօր ապօրինաբար զենք, զինամթերք կրելու 18 դեպք:

Ա. Ս.

Հայաստանի տնտեսությունը 1997 թ.

1997 թվականը նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանի խոսքերով, Հայաստանի համար եղավ «լճացման տարի»: Չնայած առաջին եռամսյակի տնտեսական վատ արդյունքներին (արտահանությունը նվազեց 30 տոկոսով, տարվա առաջին 8 ամիսներին արդյունաբերական արտադրանքը կրճատվեց 1,4 տոկոսով, դրամի փոխարժեքը հունիսին 1 դոլարի դիմաց կազմեց 500 դրամ 1996 թ. վերջի 443-ի դիմաց), հանրապետությունը 1996 թ. մակարդակի համեմատությամբ ներքին համախառն արտադրանքն ավելացրեց 5,8 տոկոսով: Բայց սղաճը, որը 1996 թ. կազմել էր 6 տոկոս, Վերականգնման ու զարգացման եվրոպական բանկի տվյալներով, 1997 թ. պետք է 19 տոկոսի հասներ էլեկտրականության եւ վառելիքի սակագների բարձրացման հետեւանքով:

Գների բարձրացումը (հունիսին հացը թանկացավ 10 տոկոսով) էլ ավելի վատթարացրեց բնակչության վիճակը (հայերի 28 տոկոսն աղքատության նշագծից ցածր կենսամակարդակ ունի): Աճել է գործազրկությունը. ներկայումս պաշտոնապես հաշվառման մեջ է ընդամենը 166 հազար մարդ, բայց հոկտեմբերին Երեւանում կայացած «Հայաստանի անցումային տնտեսության հիմնահարցերը» խորհրդաժողովի տվյալներով, գործազուրկների թիվը կազմում է 1 մլն:

Չնայած տնտեսության մեջ մասնավոր հատվածի զարգացմանը (մինչեւ օրս սեփականաշնորհվել է փոքր ու միջակ ձեռնարկությունների 60 տոկոսը), միջակ խավի ստեղծմանն ուղղված վաուչերային սեփականաշնորհումը սպասված արդյունքները չի տվել (ընտանիքների միայն 7 տոկոսն է ձեռք բերել պետական ունեցվածք): Այդուհանդերձ, սեփականաշնորհումը շարունակվում է արագ թափով: Հունիսին կառավարությունը հայտարարեց մինչեւ 1998 թ. 14 խոշոր ձեռնարկություն սեփականաշնորհելու մտադրության մասին: Դրանցից են «Արմենտել» հեռախոսային ընկերությունը, Երեւանի կոնյակի գործարանը եւ հանքերը: Անշարժ գույքը սեփականաշնորհվել է 80 տոկոսով, մինչդեռ մշակովի հողերի 87 տոկոսը մենատնտեսների ձեռքին է, որոնք տալիս են գյուղատնտեսական արտադրանքի 95 տոկոսը:

Հայաստանը քիչ է հրապուրում օտարերկրյա ներդնողներին: Իրավաբանական անորոշությունից, մաքսատուրքերի անհավասար ռեժիմից եւ բյուրոկրատական քաշքշուկից տուժող ներդնողներին կարող է օգնել 1997 թ. սեպտեմբերին ստեղծված խորհուրդը, որը ներդրումներին նպաստող ռեժիմ է մշակելու:

1997 թ. ամռանը ռուսական «Գազպրոմի» հետ կնքված համաձայնագրի շնորհիվ Հայաստանով է անցնելու 1996 թ. Մոսկվայում Թուրքիայի գնած ռուսական գազը, երբ նա կրկնապատկեց այդ երկրից իր գնումների ծավալը: Հայաստանին Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի պարտադրած էներգետիկ եւ հաղորդակցական շրջափակումը մեծ վնասներ է պատճառում, որը կարող է վերածել միայն Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի լուծման դեպքում: Լիցքաթափման նշաններ նկատվեցին 1997 թ. աշնանը. Ադրբեջանը եւ Հայաստանը կողմ արտահայտվեցին ԵԱՀԿ-ի առաջարկած խաղաղության ծրագրին, որը նախատեսում է գրավյալ տարածքներից զորքերի մասնակի հետքաշում, հաղորդակցության ուղիների վերականգնում, փախստականների վերադարձ եւ խաղաղապահ ուժերի տեղակայում՝ միջնատարածքի կարգավիճակի քննարկումը թողնելով ապագային: Բայց այստեղ առկա են տարաձայնություններ. Լեռնային Ղարաբաղի հայերը վախենում են, որ միջնատարածքի կարգավիճակի քննարկումից առաջ գրավյալ տարածքների հանձնումն իրենց կզրկի գլխավոր հաղթաթղթից:

«ՄՈՆԴ»

178 երկրների մասին տեղեկատու, 1998թ.

digitised by A.R.A.R.@

«Ղարաբաղյան հիմնախնդիրը կարող է լուծել միայն ժողովրդավարական Հայաստանը»

Հարցազրույց ՀՀ ԱԺ պատգամավոր Դավիթ Շահնազարյանի հետ

– Հայաստանի քաղաքական միտքը, հասարակության մի մասը, մամուլը նկատելի անհանգստություն էին ցուցաբերում նախորդ ամիս Կոպենհագենում գումարված ԵԱՀԿ նախարարների խորհրդի նախադռանը: Այդ կանխատեսումներում լուրջ մտահոգություն էր արտահայտվում, մի բան, որ կարծես թե ի դերեւ եղավ Կոպենհագենից անմիջապես հետո, քանի որ քննարկումները մեկեն դադարեցին, եւ Կոպենհագենի արդյունքները չվերլուծվեցին: Կանխատեսումնե՞րը չիրականացան, մտահոգությունե՞րը փարատվեցին, դիվանագիտական առաջընթա՞ց արձանագրվեց Կոպենհագենում. ինչպիսի՞ն է ձեր գնահատականը:

– Հարցին պետք է մոտենալ հետեւյալ տեսանկյունից. նախ, ինչ խնդիր էր դնում ՀՀ արտգործնախարարությունը Կոպենհագենում կայանալիք գագաթաժողովում: Եթե խնդիր էր դրված փոխել լիսաբոնյան բանաձեւը, այսինքն ղարաբաղյան հիմնախնդրի կարգավորման գործընթացում վերականգնել մինչլիսաբոնյան ստատուս քվոն, ապա այդ ուղղությամբ որեւէ դրական քայլ չարձանագրվեց: Բացի այդ, Կոպենհագենում ընդունված փաստաթղթի վերջնական տարբերակում կա այսպիսի ձեւակերպում, ըստ որի ԵԱՀԿ երկրների արտգործնախարարների խորհուրդը ողջունում է եռանախագահության քայլերը եւ կոչ անում է եռանախագահության առաջարկների հիման վրա անհապաղ շարունակել բանակցությունները հակամարտող կողմերի հետ: Այսինքն, խորհուրդն ամբողջությամբ սատար է կանգնում եռանախագահության այն առաջարկություններին, որոնք մերժվել են ԼՂՀ-ի կողմից (մեր մամուլն այն անվանում է «փուլ առ փուլ» տարբերակ): Դրանք են սկզբում տարածքների վերադարձ, ապա նոր միայն բանակցություններ: Նշվում է նաեւ, որ Հայաստանը եւ Ադրբեջանը դրական պատասխան են տվել այդ առաջարկներին: Այսօրինակ իրավիճակում դիվանագիտական առաջընթաց Հայաստանի համար չկա, ավելին եռանախագահների վերոհիշյալ «փուլ առ փուլ» առաջարկներն արդեն ստացել են ԵԱՀԿ-ի նախարարների խորհրդի աջակցությունը: Այս դեպքում ավելի ճիշտ կլինի խոսել էական հետընթացի մասին:

Կոպենհագենում ընդունված փաստաթղթում մի ուշագրավ պահ եւս կա, որը, թվում է, թե չի վերաբերում հիմնախնդրի կարգավորմանը: Փաստաթղթում նշվում են ԱՊՀ այն վեց երկրները, որոնք «նպաստել են տարածաշրջանում անվտանգության ամրապնդմանը»: Այդ երկրների թվում են Ադրբեջանն ու Վրաստանը, սակայն չի հիշատակվում Հայաստանը, այսինքն Ադրբեջանն, ի տարբերություն Հայաստանի, արդեն նման համարում ունի միջազգային հանրության աչքին:

Մի քայլ եւս անցավ ղարաբաղյան հիմնախնդրի կարգավորման առումով, այն եւս անցավ կորստով, մինչդեռ իրական հնարավորություն էր ստեղծված Կոպենհագենում վերականգնելու բանակցությունների մինչլիսաբոնյան ստատուս քվոն: Այդ հնարավորությունը, ցավոք, կորսված է: Եվ եռանախագահության վերջին առաջարկները, որոնք չի ընդունել Ղարաբաղը, արդեն ստացել են ավելի լուրջ կարգավիճակ: Ընդհանրապես ԵԱՀԿ Մինսկի խումբը փաստացի այսօր գոյություն չունի: եւ հիմնախնդրի կարգավորման ողջ գործընթացը պարփակված է եռանախագահության շրջանակներում: Մինչդեռ 94 թ.-ին, երբ հաստատվեց զինադադարը, Մինսկի խումբը չէր միայն, որ զբաղվում էր հիմնախնդրի կարգավորմամբ: Կային Ռուսաստանի, Ղազախստանի, Իրանի միջնորդությունները, որոնք բոլորն էլ մի տեսակ մրցակցության մեջ էին միմյանց հետ, ինչն էլ ապահովեց զինադադարի հաստատումը: Մինչդեռ այսօր եռանախագահությունը մոնոպոլիզացրել է կարգավորման ողջ գործընթացը, ինչը, իմ կարծիքով, տանում է փակուղի:

– Եռանախագահություն, որն իր կա՞մքն է թելադրում Մինսկի խմբում ընդգրկված մյուս երկրներին:

– Նորից եմ ընդգծում, որ փաստորեն մեկ տարուց ավելի Մինսկի խումբը գոյություն չունի, նա փոխարինում է Մինսկի խմբին: Եվ այդ ընթացքի համար առկա է երկու գործոն. դադարել են բանակցությունները եւ էապես մեծացել է ռազմական գործողությունների վերսկսման վտանգը:

– Կոպենհագենում դրվե՞ց արդյոք «երկրորդ աղյուսը Լիսաբոնի վրա», ըստ ձեր նախասիրած արտահայտության:

– Փաստորեն դրվեց: Կոպենհագենի գագաթաժողովը հավանություն տվեց եռանախագահության այն առաջարկներին, որոնք ներկայացվել էին կողմերին եւ որոնք ընդունել էին Հայաստանն ու Ադրբեջանը, բայց որոնք մերժել էր ԼՂՀ-ն:

– Հայաստանի պաշտոնական շրջանակները դրական են գնահատում ՀՀ արտգործնախարար Ալ. Արզումանյանի ելույթը Կոպենհագենում. ըստ ՀՀ վարչապետի, եթե այդ ելույթի դրույթները դրվեն ԱԳՆ-ի գործունեության հիմքում, դա արդեն իսկ առաջընթաց է: Ձեր տեսակետը, խնդրեմ:

– Դիվանագիտության մեջ մի առանձին վերցրած ելույթ ինքնին ոչինչ չի նշանակում: Այդ ելույթին պետք է նախորդեին լուրջ աշխատանքներ, որպեսզի ելույթի դրույթները կենսագործվեին: Սակայն ելույթում առաջ քաշված դրույթներն իրենց արտացոլումը չեն գտել գագաթաժողովի փաստաթղթերում եւ որոշումներում: Բացի այդ, ելույթն ընդամենը դրվագ էր: Հայաստանն այսօր բացահայտորեն պնդում է, որ Ղարաբաղը պետք է մնա Ադրբեջանի կազմում: Այնպիսի տպավորություն է ստեղծվում, որ այդ ելույթն ընդամենը ելույթ էր, իսկ գործողությունները միանգամայն այլ ուղղվածություն ունեն: Իրականությունն այն է, որ վերջին մեկ տարվա ընթացքում Ղարաբաղի համար ամենամեծ խոչընդոտը հիմնախնդրի կարգավորման առումով հենց Հայաստանն է:

– Պաշտոնական Երեւանը, թերեւս:

– Այո, եւ ինձ թվում է, որ ԼՂՀ-ն պետք է ավելի բարձր եւ ավելի վստահ խոսի իր անկախության մասին՝ ընդհանրապես բացառելով որեւէ ենթակայություն Ադրբեջանին:

– Նման դիրքորոշումը պաշտոնական Երեւանի կողմից որակվում է «կոշտ», իսկ պաշտոնական Ստեփանակերտը Երեւանի այդ դիրքորոշումը որակում է որպես «լուրջ տարաձայնություններ» Երեւանի եւ Ստեփանակերտի պաշտոնական տեսակետների միջեւ:

– Երեւանի իշխանություններն այսօր որեւէ լծակ չունեն իրականացնելու իրենց որդեգրած դիրքորոշումը հիմնախնդրի կարգավորման ուղղությամբ: Սկզբունքային հարցերում, որքան էլ տարօրինակ է, Երեւանի դիրքորոշումը էապես մոտեցել է Բաքվի դիրքորոշմանը:

– Ըստ ձեզ, ո՞րն է գոյություն ունեցող իրավիճակի ելքը:

– Իմ համոզմամբ, եւ դա քանիցս ընդգծել եմ, Հայաստանը անհապաղ պետք է ճանաչի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը: Որպես հաջորդ քայլ Հայաստանը պետք է հասնի ԼՂՀ իշխանությունների միջազգային ճանաչմանը: Միջազգային հանրությունը, դեռ դե յուրե չամրագրելով Ղարաբաղի քաղաքական կարգավիճակը, պետք է ճանաչի նրա իշխանությունները եւ հաշվի նստի նրանց հետ:

– Լսելով ձեզ՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը կասեր, թե Դավիթ Շահնազարյանը մաքսիմալիստ է եւ դեմ է փոխզիջումներին:

– «Փոխզիջում» բառն ինքնին ենթադրում է փոխադարձ զիջումներ: Այն առաջարկներում, որոնք ներկայացրել են, եւ որոնց կողմ է Հայաստանը, փոխզիջման տարր անգամ չկա: Ես չեմ ընդունում անիմաստ բանավեճը փուլային թե փաթեթային տարբերակների մասին: Ըստ էության, առաջարկված տարբերակներում նույնիսկ փուլային լուծում էլ չի նախանշվում, այլ զիջում, զիջում եւ դարձյալ զիջում, իսկ այնուհետեւ Ադրբեջանը կմտածի շարունակե՞լ բանակցությունները, թե՞ ոչ: Ընդհանրապես, կարող են փոխզիջումները համարժեք չլինել, բայց թող փոխզիջման կողմնակիցները մատնացույց անեն, թե ո՞ր կետում եւ ի՞նչ է զիջել Ադրբեջանը: Այն, ինչ առաջարկվում եւ որն ընդունում է Հայաստանը, պարզապես միակողմանի զիջում է: Էլ չեմ ասում, որ Հայաստանն իրավունք չունի Ղարաբաղի անունից հանդես գալու եւ որեւէ տարբերակ պարտադրելու ԼՂՀ-ին: Միջազգային հանրությունն ավելի ու ավելի քիչ է հաշվի նստելու Ղարաբաղի հետ, նրա վրա որպես ճնշման միջոց օգտագործում է Հայաստանը, որի դիրքորոշումն անհրատեսական է եւ հղի է ծանր հետեւանքներով:

– Հիմնախնդրի կարգավորման առումով պաշտոնական Երեւանի դիրքորոշումներում հաճախ հակասություն է նկատվում: Մի կողմից, ՀՀ փոխարտգործնախարարի բերանով, վերջապես, պահանջ է դրվում Ղարաբաղը ճանաչել որպես բանակցությունների լիիրավ կողմ, մյուս կողմից բացահայտ խոսվում է Ադրբեջանի կազմում Ղարաբաղի վարչական կարգավիճակի մասին:

– Այդտեղ ես հակասություն չեմ տեսնում: Սակայն խախտվում է Մինսկի գործընթացի ողջ տրամաբանությունը, քանի որ Մինսկի կոնֆերանսից առաջ փորձ է արվում ամրագրել Ղարաբաղի քաղաքական կարգավիճակը, եւ այդ փորձերը եռանդուն կերպով իրականացնում է Հայաստանը:

– Դուք ինչո՞վ եք բացատրում այսօրինակ շտապողականությունը:

– Այդ շտապողականության մեջ հավանաբար ներքաղաքական պատճառներ կան: Այն փաստարկները, որոնք բերվում են հօգուտ շտապողականության, թե իբր Ղարաբաղի խնդրի լուծմամբ Հայաստանի տնտեսական վիճակը կբարելավվի, անհիմն են: Հայաստանի այս վիճակն արդյունք է ներքաղաքական փոփոխությունների, երբ զգալիորեն նահանջ ապրեց ժողովրդավարությունը եւ ստեղծվեց տնտեսության կլանային կառուցվածք (ընտանեկան հոլդինգներ), որոնք այսօր մեծապես ազդում են թե ներքին, թե արտաքին քաղաքականության վրա: Եվ մինչեւ ներքին հիմնախնդիրները չլուծվեն, չի կարելի ակնկալել ղարաբաղյան հիմնախնդրի բարենպաստ լուծում: Հայաստանը ելք չունի դեպի ծով, բայց քաղաքական կղզի է: Իսկ ղարաբաղյան հիմնախնդիրը կարող է լուծել միայն ժողովրդավարական Հայաստանը:

– Իսկ ի՞նչ եք կարծում, ղարաբաղյան հիմնախնդիրը չի՞ կարող նպաստել Հայաստանի ժողովրդավարացման գործընթացի արագացմանը մոտավորապես այն կերպով, ինչպես եղավ 1988-ին, երբ ազգային ազատագրական ուղղվածություն ունեցող շարժումը ներառեց Հայաստանի ժողովրդավարացման պահանջներ:

– Իրոք, իրավիճակն այսօր որակապես շատ նման է 88-ին, երբ Հայաստանի իշխանությունների դիրքորոշումը Ղարաբաղի հարցում տրամագծորեն հակառակ էր Հայաստանի ու Ղարաբաղի բնակչության, Արցախի ղեկավարության, ինչպես նաեւ սփյուռքի դիրքորոշմանը: Սակայն ժողովրդի հասարակական եւ քաղաքական ակտիվության իմաստով 88-ի հետ ոչ մի զուգահեռ չի կարելի տանել: Բայց բոլոր այս փորձերը Հայաստանը տանել զարգացման ասիական մոդելով, դատապարտված են. այլ ապագա, քան ժողովրդավարացումը, Հայաստանը չունի եւ չի կարող ունենալ: Եվ կարծում եմ, ինչպես 88-ին, այնպես էլ այսօր, ղարաբաղյան հարցը կնպաստի Հայաստանի ժողովրդավարացմանը: Ղարաբաղը կարելի է անկախ եւ հայկական պահել միայն ժողովրդավարության առկայության դեպքում: Այլ ճանապարհ չկա:

– Հիմնախնդրի կարգավորմանն անդրադառնալիս ՀՀ նախագահը հաճախ է վկայակոչում միջազգային հանրության կարծր ու կոշտ դիրքորոշումը: Դուք վերջերս եղել եք Միացյալ Նահանգներում, ունեցել որոշակի հանդիպումներ, իրո՞ք այդքան կարծր է մասնավորապես Վաշինգտոնի դիրքորոշումը:

– Դեկտեմբերին ԱՄՆ-ում ես ունեցա մի շարք հանդիպումներ պաշտոնատար անձանց եւ քաղաքական գործիչների հետ, Սպիտակ տանը, պետդեպարտամենտում, Կոնգրեսում: Ամենուրեք ամերիկյան պաշտոնյաները պնդում էին, որ որեւէ լուրջ ճնշում Հայաստանի վրա չի գործադրվում: Ավելին՝ ի տարբերություն Հայաստանի խորհրդարանի, որը չի էլ ուզում որեւէ կերպ քննարկել Ղարաբաղի հարցը, ԱՄՆ-ի Կոնգրեսում մեծ ակտիվություն են ցուցաբերում: Կուզեի հիշատակել կոնգրեսմեն Բրեդ Շերմանի օրերս արված առաջարկությունը, որով պահանջ է դրվում լուրջ պատժամիջոցներ կիրառել Ադրբեջանի դեմ, եթե նա փորձի վերսկսել ռազմական գործողությունները կամ շարունակի շրջափակումը: Այնպես որ, ԱՄՆ-ի Կոնգրեսում ավելի շատ են հետաքրքրված Ղարաբաղի հարցով, քան Հայաստանի Ազգային ժողովում:

– Այս տարի փետրվարին լրանում է ղարաբաղյան շարժման 10-րդ տարեդարձը: Ես կուզեի, որ դուք նախ արժեւորեիք շարժումը եւ նշեիք, թե տասը տարի անց ի՞նչ ունենք մենք, եւ սպառնո՞ւմ է արդյոք մեզ 88-ին նախորդող զրոյական իրավիճակը:

– Շարժման ձեռքբերումները շատ մեծ են, դրանք չի կարելի չտեսնել: Այսօր ունենք դե ֆակտո Հայաստանին միացած Ղարաբաղ եւ ոչ միայն Ղարաբաղ, այլեւ «նրա շուրջ», ինչպես ասվում էր 88-ին: Մինչեւ 95 թ. ձեռքբերումներն ավելի մեծ էին, քան կորուստները: Իսկ 95-ից հետո կտրուկ հետընթաց արձանագրվեց եւ շարունակվում է արձանագրվել: Ժամանակն առաջ է ընթանում, եւ ժողովուրդն ինքը կուղղի իշխանությունների թույլ տված սխալները: Ես համոզված եմ, որ Ղարաբաղը լինելու է Ադրբեջանին հարեւան երկիր, եւ միամիտ են բոլոր նրանք, ովքեր փորձում են դեմ գնալ այս պատմական տրամաբանությանը, եւ այսօր Ղարաբաղին առաջարկում են շատ ավելի քիչ, քան 88-ին Գորբաչովն էր առաջարկում: Հայաստանի ներկա դիրքորոշումը երկար գոյատեւել չի կարող, ժամանակավոր բնույթ է կրում, այս կամ այն կերպ այդ դիրքորոշումը կփոխվի: Կրկնում եմ, դա է պատմության տրամաբանությունը, եւ բոլոր փորձերը շրջել անիվը, դատապարտված են:

– Ղարաբաղի հարցում լուրջ հակասություններ կան հենց ներիշխանական շրջանակներում: Այդ մասին արդեն բարձրաձայն են խոսում, այդ փաստը չքողարկեց նաեւ ՀՀ վարչապետը: Ղարաբաղի հիմնախնդրի նկատմամբ ներկայումս իրականացվող քաղաքական կուրսի արդյունքում կարո՞ղ են արդյոք «գլուխներ թռնել»:

– Իհարկե, կարող են, հարցը շատ լուրջ է եւ խիստ կենսական թե Հայաստանի, թե Ղարաբաղի, թե սփյուռքի համար: Պաշտոնական Երեւանի դիրքորոշումը որեւէ ձեւով կփոխվի, քանի որ կենսունակ չէ: Ժողովրդի դիրքորոշումը փոփոխություն չի կրել: Փոխվել է Հայաստանի ղեկավարության դիրքորոշումը:

– Ակնարկում եք իշխանության փոփոխությո՞ւն:

– Ես կանխատեսում եմ դիրքորոշման փոփոխություն, իսկ դիրքորոշումը կարող են փոխել թե ներկա, թե հաջորդ իշխանությունները: Կարեւորը ոչ թե քաղաքական ուժերն են, որոնք այսօր կամ վաղը ղեկավարում կամ ղեկավարելու են Հայաստանը, այլ թե ի՞նչ ճանապարհ են նրանք ընտրում Հայաստանի համար. զարգացման արեւմտյա՞ն, թե՞ արեւելյան մոդել: Այս ուղղության ընտրությունից էլ կախված է Ղարաբաղի հիմնախնդրի լուծումը:

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

National Press Club

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՄԱԱ

ՀԱՏՈՒԿ ԹՈՂԱՐԿՈՒՄ

ՀԻՔՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մամուլի ազգային ակումբի, Իրավագետների եւ քաղաքագետների միության համատեղ կազմակերպած «Հայաստանը եւ ընտրությունները» ծրագրի շրջանակներում դեկտեմբերի 20-ին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության դահլիճում տեղի ունեցավ ընտրական օրենսգրքի նախագծերին նվիրված առաջին քննարկումը, որի թեման էր «Ընտրական հանձնաժողովի կազմավորման սկզբունքները»: Ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման սկզբունքները այսօր քաղաքական շրջանակներում համարվում են ընտրական օրենսգրքերի ամենավիճահարույց հարցը: Սխալված չենք լինի, եթե ասենք, որ այդ հարցն էլ թելադրեց այն հանգամանքը, որ շրջանառության մեջ դրվեց երկրորդ՝ Արա Սահակյանի աշխատանքային խմբի հեղինակած նախագիծը: Հաշվի առնելով խնդրո առարկա հարցի շուրջ երկու իրարամերժ մոտեցումները, «Հայաստանը եւ ընտրությունները» ծրագրի կազմակերպիչները նպատակահարմար գտան քննարկումները սկսել ամենավիճահարույց հարցից:

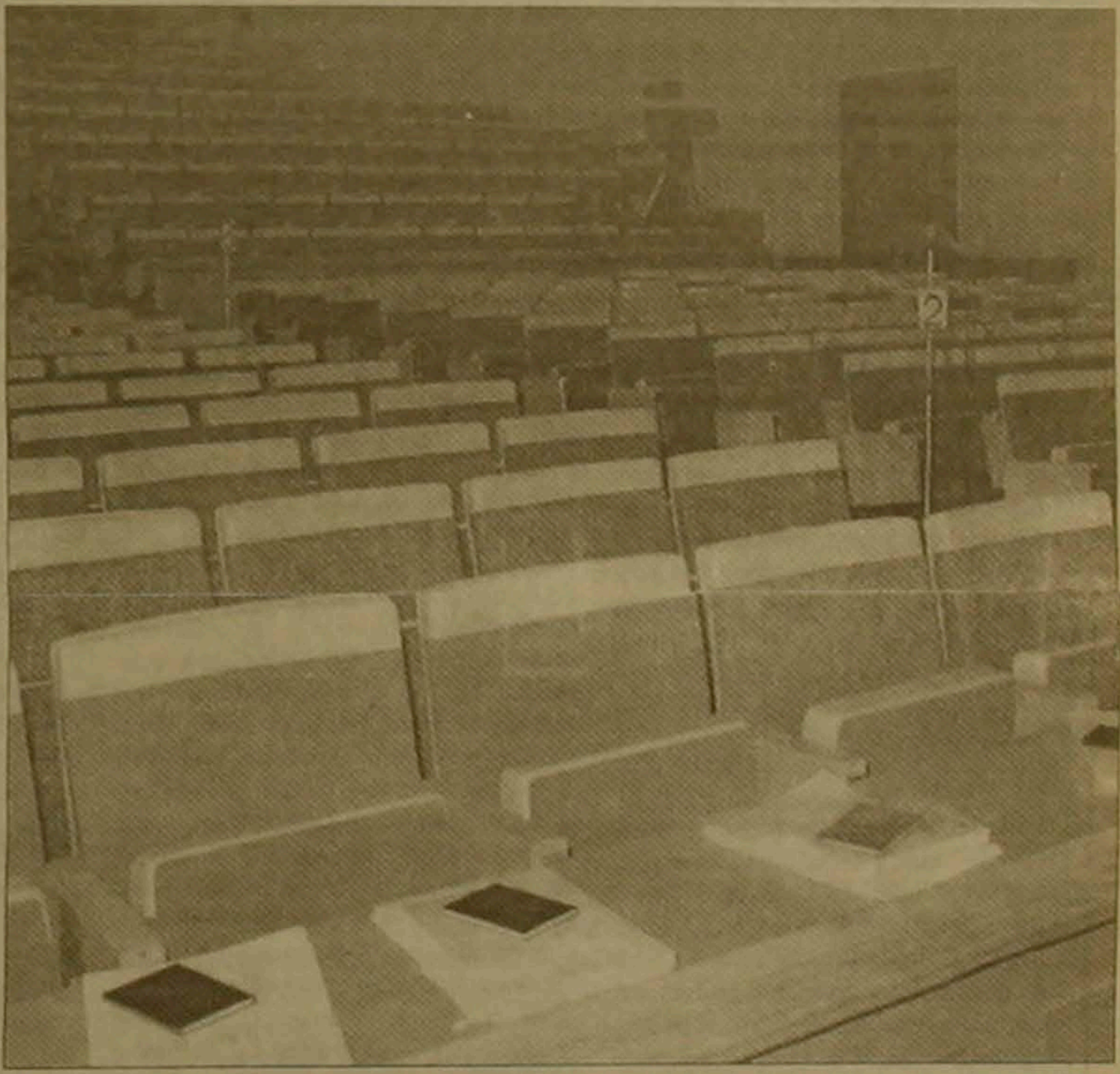

Քննարկմանը ներկա էին լրագրողներ, քաղաքական կուսակցությունների, հասարակական կազմակերպությունների, ԱԺ իրավաբանական ծառայության ներկայացուցիչներ, ԱԺ պատգամավորական խմբակցությունների եւ խմբերի, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի անդամներ:

«Հայաստանը եւ ընտրությունները» ծրագիրը նպատակամետ է նպաստելու ներքաղաքական կյանքում փոխզիջման կայացմանը, քաղաքական առումով գրագետ ընտրողների եւ ընտրությունների նախաշեմին՝ քաղաքականացված հասարակության ձեւավորմանը: Այսեւայլ քննարկումների արդյունքում կարծեք թե պարզ է դառնում, որ ընտրական օրենսգրքերի նախագծերի ընդունման համար համաձայնության դաշտ պետք է որ ստեղծվի, եւ փոխզիջում այդ հարցում թերեւս կկայանա: Ընթերցողներին առաջարկվող «Ազգ» թերթի ներդիրում՝ իբրեւ հատուկ թողարկում, ներկայացված են դեկտեմբերի 20-ի ՀՀ ԳԱԱ նախագահության դահլիճում կայացած քննարկման նյութերը:

Ներդիրի հրատարակությունը ֆինանսավորել է Ընտրական համակարգերի միջազգային հաստատության (IFES) Երեւանի գրասենյակը: Ներդիրում օգտագործված են Արմենպրես լրատվական գործակալության ֆոտոխրոնիկայի լուսանկարները: Շնորհակալություն ենք հայտնում IFES-ին եւ Արմենպրեսի ֆոտոխրոնիկային՝ աջակցության համար:

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
Մամուլի ազգային ակումբի նախագահ

digitised by A.R.A.R.@

ընտրական

ԷԴՎԱՐԴ ԵԳՈՐՅԱՆ
ՀՀ ԱԺ «Հայրենիք» պատգամավորական խմբի նախագահ, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 2 նախագծերից ԱԺ պետաիրավական հանձնաժողովի տարբերակի համահեղինակ

– Ընտրական օրենսգիրքն այն խնդիրն է, որ մշտապես մտասանջել է բոլոր քաղաքական ուժերին՝ սկսած 1990 թ.: Շատ դժվար է կազմել այնպիսի հանձնաժողովներ, որոնցից գոհ կմնան բոլորը: Ի՞նչ է դրված մեր հանձնաժողովի մշակած ընտրական օրենսգրքի նախագծի հիմքում: Փորձ է արվել ստեղծել չեզոք հանձնաժողովներ. չեզոք ասելով՝ նկատի ունեմ այնպիսի հանձնաժողովներ, որտեղ թե դիմությունը, թե ընդդիմությունը մեծամասնություն չեն ունենում: Իհարկե, չեզոք հանձնաժողովներ կարելի է փորձել կազմել տարբեր եղանակներով: Մենք ընտրել ենք, մեր համոզմամբ, առավել արդյունավետը: Դժվար թե ներկայումս հաջողվի խուսափել կուսակցական հանձնաժողովներից: Փորձենք Հայաստանի պայմաններում տեսնել՝ արդյոք հնարավոր է գտնել այնպիսի մարդկանց, որոնք ընդգրկվելով հանձնաժողովում՝ կպահպանեն նրա չեզոքությունը: Տեսականորեն չեզոք եւ ամենաանկախ խավը դատավորներն են: Բայց, ո՞ւր է Հայաստանում դատավորների անկախությունը: Գոյություն ունի Արդարադատության խորհուրդ (ԱԽ), որը կոչված է որոշակիորեն պաշտպանելու դատավորների անկախությունը: ԱԽ-ի համաձայնությամբ, դատավորը կարող է հեռացվել աշխատանքից, եւ եթե ԱԽ-ն, իրոք, չեզոք լիներ, ապա հնարավոր կլիներ դատավորների համար որոշակի անկախություն երաշխավորել: Սակայն, եթե վերցնենք ԱԽ-ի նախորդ աշխատանքները, ապա կհամոզվենք, որ չկա այնպիսի դեպք, երբ ԱԽ-ն ընդդիմացել է ապարատի ճնշմանը: Արձանագրված է միայն մի դեպք, երբ ԱԽ-ն երկու անգամ դեմ է քվեարկել մի դատավորի հեռացմանը, որին դեմ էր ապարատը, սակայն երրորդ անգամ ճնշումների ազդեցության տակ ԱԽ-ն կատարել է ճիշտ այն պահանջը, որ նրա առջեւ դրված էր ապարատի, ավելի ստույգ՝ հանրապետության նախագահի կողմից: Ուրեմն՝ հույս ունենալ, թե մոտակա ժամանակներում մենք կունենանք անկախ դատական համակարգ, որի վրա հիմնվելով՝ կարելի է ստեղծել չեզոք ընտրական հանձնաժողովներ, ապարդյուն է: Բոլորիս է հայտնի դատավորների վիճակը՝ ամեն տարի ցուցակներ կազմելիս բոլոր դատավորները դողում են՝ իրենց կնշանակե՞ն, թե՞ ոչ:

Երկրորդ՝ կարելի էր հույս դնել ձեւավորված անկախ բյուրոկրատիայի վրա: Ի՞նչ է անկախ բյուրոկրատիան: Ենթադրենք՝ բյուրոկրատիայի միջին, ոչ վերին էշելոնը, որը օրենքով, ինչպես դատավորները, պաշտպանված է քաղաքական կոնյունկտուրայից: Երբ պետությունը կայուն է, ապա անկախ վերին իշխանությունների փոփոխություններից, վարչական այս խավը գործում է, կատարում օրենքի պահանջները: Անկախ բյուրոկրատիայի ձեւավորման երաշխիքը, սակայն, ոչ թե օրենքն է, այլ նույն դատարանները, որովհետեւ երբ բյուրոկրատին վերին օղակների ճնշմամբ փորձեն ազատել աշխատանքից, խախտելով օրենքը, ապա հենց նույն դատարանները կվերականգնեն նրան: Բայց, երբ դատարանն անկախ չէ, այդպիսի հույսեր ունենալն եւս ապարդյուն է: Հայաստանում դեռ հնարավոր չէ պատկերացնել անկախ այս խավին, որը գեղեցիկ նստած՝ բյուրոկրատական խստությամբ անցկացնում է ընտրությունները: Ես նույնիսկ կասեի՝ եթե, ասենք, բոլոր հանձնաժողովների անդամները ՀՀՇ-ից լինեն, այդ հանձնաժողովները երեւի թե ավելի անկախ կլինեին, քան դատավորներից կամ բյուրոկրատներից կազմված լինելու դեպքում, որովհետեւ ներքեւի ՀՀՇ-ականներն առանձնապես հույսեր չունեն, որ իրենք բարձր պաշտոնների կնշանակվեն, իսկ դատավորները կամ բյուրոկրատները պետք է կամ աշխատանքից չազատվեն, կամ նշանակվեն:

Ընտրական օրենսգիրք կազմելիս պետք է ելնել ոչ թե տեսությունից, այլ ստեղծված իրադրությունից: Պետաիրավական հանձնաժողովի կողմից մշակված մեր տարբերակով նախատեսված է ուժերի այնպիսի հաշվառում, որ փոխադարձ չեզոքացում տեղի ունենա: Երբ ոչ մի քաղաքական ուժ մեծամասնություն չունի, այսինքն՝ հասցված է քիչ թե շատ հավասարության, ապա կունենանք համեմատաբար չեզոք հանձնաժողով, որը, անշուշտ, իդեալական լինել չի կարող: Ժամանակին ընտրական գործող օրենսգրքի քննարկման ժամանակ ես էլ եմ բերել այնպիսի փաստարկ, թե իշխող ուժը պետք է պատասխանատվություն կրի ընտրությունների անցկացման համար, այսինքն՝ մեծամասնություն [illegible]: Բայց բերենք մի օրինակ, ի՞նչ կլինի, երբ մեծամասնությունը պարտվի: Պատասխանը միարժեք է, այսպես Նոր Նորքի քաղաքային ընտրությունների ժամանակ, երբ չէր ընտրվում նա, ով որոշված էր, եւ պետք է երկրորդ փուլ նշանակվեր, ամեն ինչ արվեց, որպեսզի օրենքի խախտմամբ ՀՀՇ ներկայացուցիչը ձեւակերպվի ընտրված: Այնուհետեւ դատարանը ընտրությունների մասին որոշումը չեղյալ ճանաչեց (ի դեպ, հանկարծ չկարծեք՝ դատարանն անկախորեն այդ ամենը չեղյալ հայտարարեց: Մյուս կողմում երկրապահների ներկայացուցիչն էր, բնականաբար, նախագահի հրահանգով դատարանը նման վճիռ կայացրեց) հանձնաժողովները ընտրության օրը ուղղակիորեն աշխատանքի չէին գնում՝ այդպես անընդհատ ձգձգելով տապալում ընտրությունները: Այլ փաստեր եւս կարելի է բերել, բայց, կարծում եմ, որ ներկա լսարանի համար դա ավելորդ է:

Եթե այստեղ գտնվող որեւէ մեկն առաջարկի հանձնաժողովների կազմության ավելի նպատակահարմար տարբերակ, ապա մենք կհամաձայնենք: Բերեմ ԿԸՀ օրինակը, ձեզ համոզելու համար՝ չեզո՞ք է այն, թե՞ ոչ: Ենթադրվում է, որ ԱԺ 5 տոկոս ստացած յուրաքանչյուր խմբակցություն երեք մարդ է առաջարկում ԿԸՀ, եթե դրանց թիվը N է, ապա՝ 3 N: N մարդ եւս առաջադրում են այն կուսակցությունները, որոնք այսօրվա կոնյունկտուրայում առայժմ գոյություն չունեն: Այսինքն՝ ԱԺ-ում ներկայացված չեն, բայց երբ սկսվում է նախընտրական գործընթացը, այդ կուսակցությունները, հավաքում են 15 հազար ստորագրություններ, գրանցվում ընտրություններին մասնակցելու համար: Եթե այնպես ստացվի, որ հանկարծ նրանց թիվն ավելի մեծ լինի, քան ԱԺ խմբակցությունների թիվն է, ապա տեղի կունենա վիճակահանություն, եւ նրանցից միայն N-ը կմտնի ԿԸՀ: Նրանց գումարվում են եւս N թվով ներկայացուցիչներ այն հասարակական կազմակերպություններից, որոնք ներկա պահին Արդարադատության նախարարության կողմից գրանցված կանոնադրությամբ իբրեւ նպատակ, ներառում են մարդու իրավունքների պաշտպանության եւ ժողովրդավարության կետերը: Դրանց թիվը զգալիորեն ավելի փոքր է, քան ընդհանրապես բոլոր գրանցված հասարակական կազմակերպություններինը: Հարկ կլինի ընտրել ոչ թե հազարից, այլ մի թվից, որ փոքր է հարյուրից: Տեսականորեն եթե անգամ նրանց թիվն ավելի մեծ լինի, ապա, միեւնույն է, ամեն ինչ կկարգավորվի վիճակահանությամբ:

Այսօրվա կոնյունկտուրայի տեսանկյունից գնահատելով՝ կարող ենք նշել, որ «Շամիրամը» իբրեւ «Հանրապետություն» խմբակցությանը հարող ուժ, «Հանրապետություն» խմբակցության հետ կունենա վեց տեղ, ՀԿԿ-ն, ԱԻՄ-ը, ԱԺՄ-ն իբրեւ ընդդիմություն, չնայած նրանք միացյալ ընդդիմություն չեն, կունենան 9 տեղ: Թվում է ընդդիմությունը երեք տեղ ավել է ունենում, բայց հաշվենք եւս 5 նոր գրանցված կուսակցություններին եւ այն 5 հասարակական կազմակերպություններին, որոնք հետամուտ են մարդու իրավունքների պաշտպանությանը, եւ առավելությունը ակնհայտորեն չեզոքանում է: Եթե անգամ կուզեք իմանալ, ապա իշխանությունները միշտ էլ առավելություններ ունենում են, մանավանդ ավանդույթներ չունեցող երկրներում, ինչպիսին մերն է: Նրանք կարող են տարբեր մեթոդներ կիրառել, եկեք աչքերս չփակենք. իշխանությունը միշտ ավելի շատ մարդ կունենա, քանի ընդդիմությունը, որովհետեւ կա լծակների խնդիր:

Ահա այս է մեր առաջարկած հավասարակշռված հանձնաժողովների սկզբունքը: Ընդդիմությունը երբեք մեծամասնություն չի ունենա, բայց հույս կունենա, որ քիչ թե շատ կպահպանվեն օրենքները: Նորից ասեմ՝ ես հեռու եմ այն մտքից, որ չգիտես ինչ ասվածային ֆորմուլա է գտնված, որ մեզ լիովին կպահովի չեզոք հանձնաժողովներով: Քավ լիցի, եթե ավելի լավ հավասարակշռում գտնվի, որով ոչ ոք առավելություն չի ստանա, ապա խնդրեմ... Դրա համար կազմակերպվում են այս քննարկումները:

Ի՞նչ է մեզ առաջարկում մյուս տարբերակը: Նրանց առաջարկով յուրաքանչյուր ԱԺ խմբակցություն ԿԸՀ առաջադրում է մեկ անդամ (սա լավագույն դեպքում, որովհետեւ ձեւակերպումը բազմիմաստ է, եւ ենթադրվում է, որ խմբակցության միավորման մեջ եղած կուսակցությունների թվով են անդամներ առաջադրվելու): Այսպիսով՝ ԱԺՄ-ԱԻՄ-ՀԿԿ տալիս են երեք անդամ, վեցը «Հանրապետություն» խմբակցությունը եւ մեկը՝ «Շամիրամը»: Նույնքան էլ առաջադրում է նախագահը: Արդյունքում ԿԸՀ 70 տոկոսը կազմավորում է իշխող ուժը: Այս ամենին գումարվում է ցանկացած պատգամավորի գրանցումը չեղյալ հայտարարելու հնարավորությունը, որովհետեւ նախընտրական քարոզարշավում ծախսված յուրաքանչյուր գումար օրենքի պահանջով պետք է ամրագրել հիմնադրամում, օրինակ՝ եթե ընկերոջիցդ բենզին ես խնդրել եւ գնացել ինչ-որ մարզ հանդիպման, ապա քեզ կարող են մեղադրել, որ ընկերդ այդ գումարը հիմնադրամում չի արձանագրել, ուրեմն՝ ընտրությունների մասին օրենքը խախտել ես, իսկ նախընտրական շրջանում պարզ է, որ ոչ բոլորը կհամարձակվեն հրապարակավ օգնել ընդդիմադիր թեկնածուներին: Այսպիսի մանր-մունր հարցերով անմիջապես հնարավոր կլինի շարքից հանել ցանկացած ընդդիմադիր թեկնածուի:

Իհարկե, ես հույս ունեմ, որ այլընտրանքային նախագծի հեղինակները կհրաժարվեն այսպիսի չափազանցված մոտեցումներից, որովհետեւ սա մաքուր խրամատավորում է, նրանք խրամատներից դուրս կգան եւ մենք կկարողանանք ընդունել քիչ թե շատ ժողովրդավարություն եւ չեզոքություն ապահովող ընտրական օրենսգիրք:

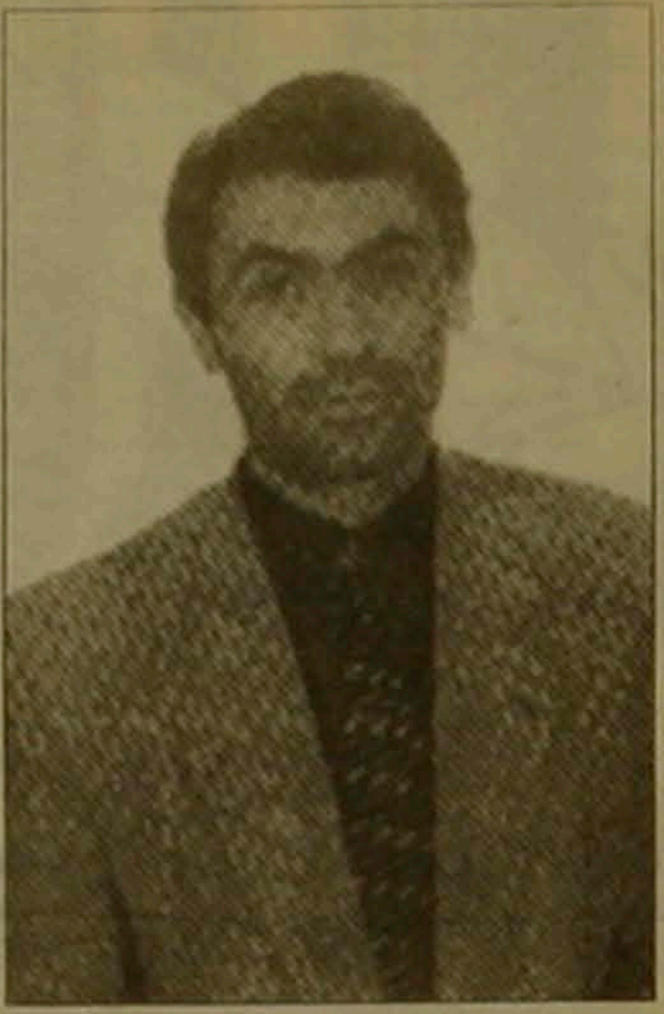

ԱՐԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
ՀՀ ԱԺ պատգամավոր, «Հանրապետություն» խմբակցության քարտուղար, ընտրական օրենսգրքի ԱԺ փոխխոսնակ Արա Սահակյանի կողմից ղեկավարած աշխատանքային խմբի տարբերակի համահեղինակ:

– Ուզում եմ ընդամենը մեկ հարցում համամիտ լինել ընտրական օրենսգրքի մյուս տարբերակի համահեղինակ եւ մեր այս քննարկմանն այն ներկայացնող Էդվարդ Եգորյանի հետ. դժվար է գտնել այնպիսի բանաձեւ, որից երկու կողմերն էլ գոհ լինեն: Ընտրական օրենսգրքի մեր մշակած տարբերակում ՀՀ նախագահի, եւ ԱԺ ընտրությունների անցկացումը եւ իրագործումը վերապահված է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին, ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովներին եւ համայնքային ընտրական հանձնաժողովներին: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ԿԸՀ-ն որոշիչ մասնակցություն չունի, եւ համայնքային ընտրություններն անցկացնում) ամփոփում են ԸԸՀ-ները, ՀԸՀ-ները եւ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովները: Հանձնաժողովները կազմելիս պետությունը հաշվի է առել քաղաքական ուժերի դասավորվածությունը. հանձնաժողովների անդամների կեսը առաջադրվում է պետական մարմինների կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից, մյուս կեսը քաղաքական կառույցների, ավելի որոշակի՝ ԱԺ նախորդ ընտրություններում ձայների առնվազն 5 տոկոս [illegible] ստացած եւ ԱԺ-ում խմբակցություն ունեցող կուսակցությունների կողմից: Փաստացի կուսակցություններին մեծ տեղ է տրված: Պետական ծառայողները կուսակցությունների կողմից առաջադրված անդամների հետ մեկտեղ կազմակերպելու եւ անցկացնելու են ընտրությունները: Այսօր արդեն Հայաստանում ընթացող դատաիրավական բարեփոխումները ստեղծելու են այն հիմքը, որի շնորհիվ պետական ծառայողներն իրենց պաշտպանված կզգան օրենքով: Մեզ քննադատող կողմը առաջնորդվում են մեղավորության կանխավարկածով: Վաղօրոք պնդելով, թե բոլոր պետական կառույցների ներկայացուցիչներն անազնիվ են, անազնիվ է նախագահը, անազնիվ է կառավարությունը, համայնքը... Սեփական կասկածամտությունն այսպիսով դառնում է քննադատության հիմնավորում:

Մեր համոզմամբ, ընտրությունների մասին օրենքը չի որոշում ընտրությունների ելքը, եւ համապատասխանաբար՝ հանձնաժողովները չէ, որ վճռելու են ընտրությունների արդյունքները: Եթե ենթադրենք, որ հենց հանձնաժողովներն են վճռում ընտրությունների արդյունքները, ապա կուսակցականացված հանձնաժողովների սկզբունքը կլինի իրոք ընդունելի տարբերակ: Բայց մեր տարբերակով՝ ընտրությունների արդյունքները վճռում է ընտրողը, իսկ ընտրական հանձնաժողովները կատարում են միայն քվեարկության կազմակերպման գործառույթը: Հանձնաժողովի անդամները քվեարկությամբ հարցեր չեն լուծում, եւ այս առումով պետությունն իր վրա պարտավորվածություն եւ պատասխանատվություն է ստանձնում կազմակերպելու ընտրական գործընթացը: Այսպիսով՝ հանձնաժողովները կազմակերպում են քվեարկությունը, իսկ պետությունը կազմակերպում է ընտրությունները: Եթե մենք չենք տալիս հանձնաժողովներին լիազորություններ, որ նրանք վճռեն ընտրությունների արդյունքները, եւ դրա հետ մեկտեղ ապահովում ենք ընտրությունների անցկացման եւ քվեարկությունների գործընթացի վերահսկման հրապարակային մեխանիզմների կիրառումը (այս բոլորը հստակ տեղ է գտել օրենսգրքի մեր տարբերակում), ապա փոխվում է ընտրական օրենսգրքի հայեցակարգը: Բացի այդ՝ մեզ մոտ, ճիշտ է, պետությունը, պետական մարմիններն են նշանակում հանձնաժողովի անդամներին, սակայն այն կուսակցությունները, որոնք նախորդ խորհրդարանական ընտրություններին մասնակցել են, եւ իրավունք են քեռք բերել այսօր Ազգային ժողովում տեղ գրավելու եւ խմբակցություն ունենալու, նրանք եւս կարող են մեկական թեկնածու ներկայացնել հանձնաժողովում անդամ ունենալու համար: Ճիշտ է, նրանք իրավունք ունեն նաեւ թեկնածու չներկայացնելու, բայց, ցանկության դեպքում, ԱԺ-ում խմբակցություն ունեցող կուսակցությունները կարող են մեկական անդամ ունենալ ընտրական հանձնաժողովների կազմում:

Մեր տարբերակը, ի տարբերություն պրն Եգորյանի մշակած ընտրական օրենսգրքի նախագծի, հեռու չի մնացել նորամուծություններից: Ընդհանրապես ընտրական օրենսգրքի քննարկումներում այժմ հստակ միտում է նկատվում ընտրական օրենսգիրքը կապել քաղաքացիական համաձայնության եւ շատ ու շատ այլ հարցերի հետ եւ ոչ թե հենց ուղղակի՝ ընտրությունների հետ: Պետք է ասեմ՝ մենք մշակել եւ բոլորին ներկայացնում ենք ընտրական օրենսգիրք, ոչ թե քաղաքացիական համաձայնության հայեցակարգ: Այդ առումով մեր նախագիծը չի գրվել այն բանի համար, որ պրն Եգորյանը կամ մեր այլ ընդդիմախոսները համաձայնեն կամ չհամաձայնեն: Այս նախագիծը պետք է համաձայնություն ունենա քաղաքական ուժերի կողմից, եւ ամենակարեւորը՝ ընդունվի խորհրդարանի կողմից:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

բանավիճային

ՀԱՐՑ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

ԱՐԹՈՒՐ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ, ՀՀ *ԱԺ պատգամավոր, պետաիրավական հանձնաժողովի անդամ.*

– Պրն Եգորյան, դուք նշեցիք, որ իրենց կանոնադրության մեջ մարդու իրավունքների պաշտպանությունը ներառող կազմակերպությունների թիվը չի գերազանցում 100-ը, դա իրո՞ք այդպես է, այսինքն դուք կարո՞ղ եք վիճակագրություն ներկայացնել մեզ:

ԷԴՎԱՐԴ ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Նախ, եթե անգամ այդպիսի կազմակերպությունների թիվը 1000 լիներ, պրոբլեմ չեմ տեսնում, որովհետեւ առաջին նրանք դեռ պետք է ցանկություն հայտնեն մասնակցելու ընտրություններին եւ թեկնածուներ առաջադրեն, իսկ նման կազմակերպությունների թիվն էականորեն ավելի քիչ կլինի, քան հազարը: Բայց եթե նույնիսկ հազարն էլ ցանկություն հայտնեն մասնակցելու ընտրություններին, ապա տեղի կունենա վիճակահանություն, եւ նրանց թվից կընտրվի անհրաժեշտ քանակություն: Ինչ վերաբերում է վիճակագրությանը, ապա մեր հանձնաժողովի փորձագետը արդարադատության նախարարության վարչության պետն էր, Հովի. Մանուկյանը, որին էլ խնդրել էինք նախնական տեղեկություններ հաղորդել: Նրա ասածով, մարդու իրավունքների պաշտպանությունը կանոնադրությամբ ամրագրված կազմակերպությունների թիվը հարյուրից ավելի չէ: Եվ ի՞նչ կարիք կա ենթադրելու, թե բոլորը, ասենք, ծնողների միությունը մարդու իրավունքների մասին կետ պետք է մտցնի իր կանոնադրություն, նրանք առավելագույնը ծնողների իրավունքները կնշեն:

ՍԵՐԳԵՅ ԵՐԻՑՅԱՆ, ՀՀ *ԱԺ պատգամավոր. Գիտության, կրթության եւ մշակույթի հարցերի հանձնաժողովի անդամ.*

– Պրն Եգորյան, իսկ ինչպիսի՞ն են լինելու ավելի ներքեւի հանձնաժողովների կազմության սկզբունքները, եւ այստեղ ինչպե՞ս եք պատրաստվում ապահովել ձեր մասնանշած չեզոքությունը: Ի վերջո ներքեւի հանձնաժողովներում եւս հնարավոր է կատարել բազմաթիվ կեղծիքներ:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Սկզբունքը նույնն է, ասենք, մարզային հանձնաժողովում 3N+N-1+N-1, իսկ տեղամասային հանձնաժողովում 2N+N-1+N-1, եթե հանկարծ հանձնաժողովները այս սկզբունքով չկազմավորվեն, ապա գտնված է ելքը: Կունենանք նախորդ ընտրական հանձնաժողովներում ընդգրկվելու հայտ ներկայացրած բարձրագույն կրթությամբ այնպիսի մարդկանց ցուցակ, ովքեր պետական մարմիններում ընդգրկված չեն: Ըստ իս, այդպիսի պրոբլեմ չի ծագի, բայց պայմանականորեն չեզոք ընտրված այդ մարդկանցից դարձյալ վիճակահանությամբ կլրացվեն հանձնաժողովներում թափուր մնացած տեղերը: Բայց ընդհանրապես, եթե անգամ օրենքն էլ իդեալական լինի, դարձյալ կեղծիքներ կարող են լինել: Օրենքը զուտ նրա համար է, որ կեղծիքները դժվար եւ քիչ լինեն: Եթե հանձնաժողովները հավասարակշռված են, այսինքն տարբեր աչքերը շատ են մեկը մյուսին ուշադիր հետեւող, ապա կեղծիքների հավանականությունը նվազում է: Ուստի մենք հաշվի ենք առել փորձը: Մինչեւ հաշվումը ընտրությունների ընթացքում էլ կեղծիքներ կատարելու տարբեր ձեւեր կան: Ընթացքում կատարվող կեղծիքների աղբյուրներից մեկը ցուցակներն են: Այն հանձնաժողովներում, որտեղ ընդդիմությունը քիչ մարդ ունի, շատ հնարավոր է, որ մեկը քվեարկի մի քանիսի փոխարեն: Եվ եթե ընդդիմությունը ընդամենը երեք անդամ ունի, իսկ տեղամասում դրված է երկու սեղան եւ երկու արկղ, ապա այդ երեքն ընդունակ չեն լինի կեղծումները կանխել: Նույնը վերաբերում է հաշվելու գործընթացին: Քիչ թվով մարդկանց կարող ես ճնշել, եւ նրանք կփոխեն անգամ իրենց ստորագրությունները:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ. *Մամուլի ազգային ակումբ, «Առավոտ» օրաթերթ.*

– Դուք նշեցիք, որ այլ պարագայում կեղծիքների հիմնական հնարավորությունը ձայների հաշվելու գործընթացում է ստեղծվում, այստեղից էլ ընտրական հանձնաժողովներում որքան հնարավոր է շատ անդամներ ունենալու ձգտումը իշխանության կողմից: Գուցե ավելի ճիշտ կլիներ ստեղծել առանձին հաշվիչ հանձնաժողով, այս փորձը կիրառվում է արտասահմանում, եւ հավասարակշռված ու չեզոք հաշվիչ հանձնաժողով ստեղծելով հանգենք փոխզիջումների, իսկ ընտրությունները կազմակերպող եւ անցկացնող հանձնաժողովների կազմության սկզբունքը կարելի կլինի ապակուսակցականացնել, կազմավորել պետական պաշտոնյաներից:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Նախնական տարբերակում նման փորձ արվել է: Նշենք ներկա տարբերակը բավական մեծ զարգացում է ապրել կուսակցությունների հետ քննարկումներից հետո: Սկզբունքը հետեւյալն է եղել. եկեք առաջ գնանք շատ մեծ նորամուծություններ չանելով: Շատ մեծ նորամուծությունները կարող են անկանխատեսելի կեղծիքների հնարավորություններ պարունակել: Ավելի լավ է փորձված թանը, քան անփորձ մածունը: Ի վերջո, երբ ստեղծում ես առանձին հաշվիչ հանձնաժողովներ, ապա վեճերը տեղափոխվում են այդտեղ: Բացի դրանից ընտրությունների ընթացքում եւս կան խախտումների հնարավորություններ, ուրեմն մյուս հանձնաժողովներում եւս պիտի ապահովել հավասարակշռված ներկայություն իշխանության եւ ընդդիմության: Այսինքն մի վեճը կարող էինք երկու վեճի վերածել եւ առավել խճճվել: Եվ հետո, ինչո՞ւ ենթադրենք, թե առանձին անհատները, բյուրոկրատները օրենքի առջեւ ավելի պատասխանատու են, քան կուսակցությունները եւ հասարակական կազմակերպությունները: Դա ինքնահակասական մոտեցում է: Երբ պետությունը պնդում է, թե բյուրոկրատը ավելի պատասխանատու է, ապա նկատի է առնվում, թե նրան կարելի է աշխատանքից հեռացնել վատ աշխատելու համար: Բայց ի՞նչ է վատ աշխատանքը: Չէ՞ որ նրան կարող են հեռացնել, եթե իրենց ուզած ձեւով չի աշխատել: Իսկ կուսակցության կամ հասարակական կազմակերպության ներկայացուցիչը, եթե փորձի կեղծիքներ կատարել, ապա նա ավելի մեծ հավանականությամբ կպատժվի, քան իշխանության նշանակած մարդը:

ՍԵՐԳԵՅ ԵՐԻՑՅԱՆ.

– Նորից հարց ծագեց հաշվիչ հանձնաժողովների մասին: Փորձենք մեկ անգամ եւս անդրադառնալ: հաշվելն ավելի դժվար է, եւ յուրաքանչյուր տեղամասում ձեր ասած սթափ աչքեր ունենալը իրոք դժվար է: Իսկ եթե Հայաստանում ունենանք ՄԸՀ հաշվիչ հանձնաժողովներ, եւ բոլոր տեղամասերից քվեարկղերը բերենք այս հանձնաժողովներ, որտեղ կապահովենք հսկող աչքեր եւ բացարձակ դեմոկրատիա, հրապարակայնություն, ապա կասկածները հնարավորինս կբացառվեն:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Ես ասացի, որ եղել են միջանկյալ տարբերակներ: Նախավերջինը նախատեսում էր ձեր ասածը: Այս հարցի շուրջ IFC-ը նաեւ կոնֆերանսներ հրավիրեց: Երկրորդ կոնֆերանսից հետո մենք միանգամայն հրաժարվեցինք այդ սկզբունքից, որովհետեւ հենց միջազգային դիտորդները կասկած հայտնեցին դրա նպատակահարմարությանը: Ինչ-որ երկրում կարծես Ալբանիայում կամ Հարավաֆրիկյան Հանրապետությունում նրանց խորհրդով փորձարկել էին քվեաթերթիկները տեղափոխելու եւ մեկ հանձնաժողովում հաշվելու սկզբունքը, ու շատ վատ արդյունքների հանգել: Մեզանում էլ կասկած առաջացավ իրոք տեղափոխությունը շատ վտանգավոր է: Դրան գումարվում է երկրորդ փաստարկը, այդ ձեւով ձգվում է ընտրությունների թափանցիկությունը: Եթե տեղում ես անմիջապես հաշվում եւ արդյունքները արագ փակցնում ընտրատեղամասում, ապա մեքենայությունների հավանականությունը նվազում է: Իսկ եթե տեղափոխվում են քվեարկղերը, գիշերային այդ ամբողջ ճանապարհը կարող է բերել վտանգավոր մեքենայություններ: Այս ամենը հաշվի առնելով որոշեցինք, ավելի լավ է տեղում հաշվել, ուր կլինեն եւ վստահված անձինք, եւ դիտորդներ, ու անմիջապես փակցնել տեղամասում:

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ *Մամուլի ազգային ակումբ, «Ազգ» օրաթերթ.*

– Պրն Եգորյան, երկու դիտարկում, չէ՞ք կարծում, որ հանձնաժողովներում մեծամասնություն ապահովելու համար ընտրություններից առաջ կստեղծվեն մեծ թվով արհեստական կազմակերպություններ մարդու իրավունքները պաշտպանող, եւ երկրորդ՝ ինչո՞ւ եք պարտադիր ամրագրում բարձրագույն կրթության ցենզը ընտրական հանձնաժողովների անդամ դառնալու համար: Դա պրոբլեմ չի՞ ստեղծի կուսակցությունների համար:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Հանձնաժողովների որակի խնդիրը միշտ էլ առաջադրվել է միջազգային կազմակերպությունների կողմից: Սկզբից մոտեցումն ավելի նեղ էր օրենքում նշել էինք հատուկ մասնագիտություններ ուսուցիչներ, բժիշկներ, բուժքույրեր, բայց քննարկումներից հետո դա վերացրինք: Իսկ բարձրագույն կրթությունը նշվում է նրա համար, որ հանձնաժողովները որակյալ լինեն: Գիտենք, որ Հայաստանում բարձրագույն կրթությամբ եւ անգամ չափահաս մարդկանց թիվը բավականին շատ է, քան հարեւան հանրապետություններում, ուստի նրանց հանձնաժողովների համար էլ անդամներ կգտնվեն: Ինչ վերաբերում է հասարակական կազմակերպություններին, ապա գրված է, որ հանձնաժողովի անդամ առաջադրելու իրավունք ունեն միայն այն կազմակերպությունները, որոնք գործում են օրենքը ընդունելու պահին եւ ոչ թե դրանից հետո: Սակայն հակառակ մոտեցման դեպքում էլ պրոբլեմ չէր լինի, միեւնույն է, կատարվելու էր վիճակահանություն, այսինքն նոր կազմակերպություններ գրանցելու մեծ ջանքերը չնչին արդյունքներ կտային:

ՖԻԼԱՐԵՏ ԲԵՐԻԿՅԱՆ, *ԱԺՄ վարչության անդամ, ԿԸՀ անդամ.*

– Ի՞նչ եք կարծում, քրեական օրենսգրքում նախատեսված պատիժները ընտրական կեղծիք կատարողների հանդեպ շատ մեղմ չե՞ն: Մինչեւ երեք տարի պատժաժամկետը հնարավորություն է տալիս, որ իրեն հաղթող հռչակած անձը հետագայում խախտումներ կատարողներին ներում շնորհի: Քրօր-ում պետք է խիստ պատիժներ սահմանվեն: Սեպտեմբերի 22-ին այստեղ նստած շատ պատգամավորներ եւս, որոնք շուտով բարձրաձայն կխոսեն դեմոկրատիայից, կարգադրում էին ընդհանրապես ակտեր չտալ: Քրօր-ում փոփոխությունների կատարումը հիմք կստեղծի անպատժելիությունը վերացնելու:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Եթե հիշում եք, մենք հստակ պայմանավորվել էինք, որ ընտրական օրենսգիրքն ընդունելուց հետո Քրօր-ում փոփոխություններ ենք կատարելու: Բայց, իմ կարծիքով, խնդիրն այն չէ, որ եթե մինչեւ 3 տարին դարձնենք 3-5, ապա ամեն ինչ լավ կլինի, որովհետեւ Քրօր-ը դեռ պետք է կիրառվի, Քրօր-ում կարելի է 10 տարի գրել, բայց չկիրառել: Ավելի կարեւոր է իշխանություններից հեռու կանգնած համեմատաբար չեզոք հանձնաժողովներ ունենալ, որոնց պարագայում Քրօր-ի գործելու հնարավորությունն ավելի մեծ կլինի: Խնդիրը պատժաժամկետների չափը չէ, այլ դրանք կիրառելը: Ի վերջո, բարձրագույն կրթության մարդկանց համար անհանգստացնողը ոչ այնքան մեկ թե երեք տարին է, այլ դատվածության հեռանկարը: Թեեւ ընդունում եմ, որ օրենսգիրքն ընդունելուց հետո սանկցիաները պետք է խստացնել:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ, ՀՀ *ԱԺ պատգամավոր, պետաիրավական հանձնաժողովի անդամ.*

– Խնդրում եմ, հնարավորին մանրամասն բացատրեք հանձնաժողովի անդամների ընտրության վիճակահանությունների ընթացքը, ինչպե՞ս է անցկացվելու:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Օրենքում մեխանիզմը նկարագրված է: ԿԸՀ-ում ենթադրենք հարյուր հասարակական կազմակերպություն հայտ է ներկայացրել անդամ ունենալու համար: Թղթիկների վրա գրում են նրանց անունները, լցնում գլխարկի մեջ, հետո ԱԺ խմբակցությունների ղեկավարների ներկայությամբ, հրապարակային հանում եւ բարձրաձայն կարդում: Նույնիսկ ենթադրում եմ, որ ավելի լավ է գլխարկ օգտագործել, ես իմ կեպին կարող եմ տրամադրել:

Ն. ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ.

– Իսկ ո՞վ է իրականացնելու վիճակահանությունը:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– ԿԸՀ-ն միշտ գոյություն ունի, եւ բոլոր խմբակցությունների նախագահների, մամուլի ներկայացուցիչների առջեւ հրապարակավ ինչպես ՖԻՖԱ-ի ֆուտբոլի վիճակահանության ժամանակ, կընտրեն հանձնաժողովի անդամներին:

ՄՀԵՐ ՇԱՀԳԵԼԴՅԱՆ, *իրավագետների եւ քաղաքագետների միության «Հորիզոն» քաղաքական եւ իրավական ռազմավարական հետազոտությունների կենտրոն.*

– Դուք անընդհատ նշում էիք, որ ձեր ընդունած տարբերակով ապահովվում է հանձնաժողովների կազմության չեզոքությունը: Ընդդիմադիր կուսակցությունների եւ հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները կհավասարակշռեն իշխանությանը, բայց ընտրական օրենսգիրքը ընդունելիս պետք է առաջնորդվել ոչ թե ներկա կոնյունկտուրայով եւ իրավիճակով, այլ ժողովրդավարական ինստիտուտների կայացման փուլով: Հայաստանում կուսակցությունները եւ հասարակական կազմակերպությունները դեռեւս կայացած ինստիտուտներ համարել հնարավոր չէ, ուրեմն ընտրական օրենսգիրքը պետք է հաշվի առնի պետական եւ հասարակական ինստիտուտների կայացման մակարդակը:

ԷԴ. ԵԳՈՐՅԱՆ.

– Այն հարց, թե Հայաստանում հասարակական կազմակերպությունները եւ կուսակցությունները կայացել են, թե ոչ, միշտ էլ քննարկվում է: Բայց ինձ համար անընդունելի է այն մոտեցումը, թե մենք դեռեւս չենք հասունացել ժողովրդավարության համար, որովհետեւ այս դեպքում, չգիտես ինչու, ենթադրվում է, որ կա 10 կամ 20 մարդ արդեն հասունացած, եւ նրանք մանկապարտեզից սկսած բոլորին պետք է ուսուցանեն ժողովրդավարություն: Դրանից հետո մենք կմտցնենք ժողովրդավարությունը, եւ համապատասխան ինստիտուտները կուսակցություններ, հասարակական կազմակերպություններ: Նման բան չի կարող լինել: Անկախ նրանից կուսակցությունները, հասարակական կազմակերպությունները լավ են կայացած, թե ոչ, հասարակությունը պետք է առաջ գնա, քանի որ հասարակությունը զարգանում է այդ ինստիտուտների կայացման հետ մեկտեղ: Աշխարհում դեռ ոչ մի տեղ նախ չի եղել սովորածների իշխանություն, որը պետք է բոլորին սովորեցներ ժողովրդավարությունը, հետո այն կիրառեր: Այդպես ինստիտուտներ երբեւիցե չեն ձեւավորվի:

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՐՑ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ.
– Պրն Մկրտչյան, այնուամենայնիվ ընդունենք, որ պետության, ավելի որոշակի գործադիր իշխանության կառույցների լիազորությունները ձեր նախագծում չափազանց մեծ են, եւ հանձնաժողովի անդամների առաջադրումը հանրապետության նախագահի, մարզպետների կամ Երեւանի քաղաքապետի կողմից առավել հավանական է դարձնում ընտրությունների գործընթացի վրա ազդելու հնարավորությունները: Ի՞նչ եք կարծում, ձեր աշխատանքային խումբը կհամաձայնի՞ որոշ փոփոխություններ կատարելու ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման կարգի վերաբերող հոդվածներում, դուք պատրա՞ստ եք փոխզիջման:

ԱՐԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ.
– Նախագիծը դոգմա չէ, ընտրական օրենսգրքի մեր տարբերակը ներկայացվելուց հետո արդեն իսկ կրել է մի շարք փոփոխություններ այն շահագրգիռ քննարկումների ընթացքում, որոնք մինչ այսօր շարունակվում են, եւ հանձնաժողովների կազմության կարգը կամ դրանց վերաբերող հոդվածները բացառություն չեն: Գուցե, օրինակ, Արդարադատության խորհրդի կազմության կարգը կամ աշխատանքային սկզբունքները պետք է վերանայվեն, ստուգվի դրանց համապատասխանությունը Սահմանադրությանը: Այստեղ կարեւորը կոնցեպտուալ պահն է, իսկ ասենք ճանակարգությունը այս կամ այն նորմերես պետական մարմիններին տրվող լիազորություններին տրվող խնդիրներին կարող են փոփոխվել: Կոնցեպտուալ պահը հետեւյալն է. հանձնաժողովները կազմակերպում են քվեարկություն, պետությունը կազմակերպում է ընտրությունները, իսկ ընտրությունների արդյունքները վճռում է ընտրողը:

ՎԻԳԵՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ. *ԱԺ պետաիրավական հանձնաժողովի նախագահ*
– Պրն Մկրտչյան, բոլոր դեպքերում, ես չեմ բացառում, որ մենք կարող ենք ինչ-որ ձեւով մշակել ընտրությունների անցկացման յուրօրինակ հայկական մոդել, բայց բոլորս էլ ձգտում ենք ուսումնասիրելու միջազգային փորձը բացարձակ նպատակ չունենալով այն մեխանիկորեն արտապատկերել: Ձեր տարբերակում առաջարկված հանձնաժողովների կազմման մեխանիզմը որեւէ երկրում կիրառվո՞ւմ է, այսինքն նման կարգ որեւէ տեղ գոյություն ունի՞:

ԱՐԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ.
– Ես ինքս, ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման մեր սկզբունքը կանվանեի անցումային, մենք առաջարկում ենք ոչ լրիվ եվրոպական մոդել՝ հաշվի առնելով եւ նախորդ ընտրությունների փորձը, եւ ապագա ընտրությունների հեռանկարը: Մեր հայեցակարգը միանշանակ է՝ պետությունն է ձեւավորում հանձնաժողովները, սակայն ներկա փուլում մենք թույլ ենք տալիս, որ քաղաքական կուսակցությունները եւս մասնակցեն հանձնաժողովների կազմակերպմանը: Մեր առաջարկած տարբերակը որեւէ երկրում չի կիրառվել, նման կարգ չկա: Գերմանիայում կա համանման մի բան, որտեղ հանձնաժողովները ձեւավորում են ներքին գործերի համապատասխան ստորաբաժանումները, հանձնաժողովների նախագահներին ուղղակիորեն նշանակում են, իսկ նախագահը ինքը նշանակում է անդամներին, բայց այդ ժամանակ հաշվի է առնվում տվյալ երկրամասում ներկայացված քաղաքական կուսակցությունների կամքը: Եվրոպայի եւ մեր քաղաքական ընկալումները, ինչպես նաեւ ժողովրդավարության մակարդակը, մի փոքր տարբեր են, ուստի մենք գրել ենք, որ պետության հետ մեկտեղ Ազգային ժողովում առնվազն 5 տոկոս ձայներ հավաքած քաղաքական կուսակցությունները եւս ունեն ընտրական հանձնաժողովներում մեկ տեղի իրավունք:

ԱՐԱՄ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, *ԻՄ կուսակցության ներկայացուցիչ.*
– Եթե վերցնենք 1995 թ. խորհրդարանական ընտրությունները, ապա ակնհայտ կլինի, որ ԿԸՀ լիազորությունները չափազանց վճռական էին ընտրությունների արդյունքների ամփոփման ժամանակ: Այսօր կառավարությունը եւ վարչապետը, որոնց դուք օժտել եք հանձնաժողովների կազմավորման եւ ընդհանրապես ընտրությունների կազմավորման գործում չափազանց մեծ լիազորություններով, համաձա՞յն են նման տարբերակին: Կառավարությունն իր կարծիքը հրապարակել է, ո՞րն է արձագանքը:

ԱՐԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ.
– Նախորդ ընտրությունների արդյունքները բոլորս էլ վերլուծել ենք, ամեն մեկը ինչ-որ մեկին չի վստահում, բնականաբար ընդհանուր անվստահությունն առկա է, բայց պետք է հենվել նրանց վրա, ում վստահում է մեծամասնությունը: Այն հարցին, եթե ինչ կարծիք ունի կառավարությունը ընտրական օրենսգրքի մեր տարբերակով իրեն վերապահված լիազորությունների մասին, պատասխանեմ նրանք այնքան էլ համաձայն չեն՝ պնդելով, թե իրենց տրված լիազորությունները մանրամասնված չեն օրենքում: Ես համաձայն եմ դրանք պետք է հստակեցնել, եւ պետք է փորձել օրենքում մանրամասնել: Բայց, իմ համոզմամբ, կառավարությանը վստահված լիազորությունները չպետք է տալ ԿԸՀ-ին: Կառավարությունը չպետք է խուսափի քաղաքական պատասխանատվությունից: Կառավարությունն ինքը պետք է մասնակից դառնա ընտրարշավին, որովհետեւ կառավարությունը եւս ընտրությունների ուղղակի արդյունքն է, եւ կառավարությունը պետք է ապահովի իր մասնակցությունը ողջ ընտրական գործընթացին եւ ոչ թե խուսափի: Ճիշտ է, նա չպետք է տնօրինի այն ամբողջությամբ, բայց ամբողջովին խուսափելն էլ անհնար է:

Եթե ուշադիր նայենք, ապա կառավարությանը վերապահված լիազորությունները այնպիսին չեն, որոնք ուղղակիորեն կարող են ազդել ընտրությունների արդյունքի վրա: Կառավարությունը պետք է ներքին կարգով հետեւի եւ կանոնակարգի այնպիսի խնդիրներ, ինչպիսիք են, օրինակ, քվեարկղերի տեղափոխումը ներքին գործերի եւ ազգային անվտանգության մարմինների միջոցով, այնուհետեւ քվեաթերթիկի, քվեարկղերի ձեւերը, չափերը, արձանագրությունների ձեւերը: Ես համոզված եմ, որ նմանատիպ լիազորությունները չպետք է վերապահվեն ԿԸՀ-ին:

ԱՐԱՄ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ.
– Պրն Մկրտչյան, կառավարությունը ձեւավորել է իշխող կուսակցությունը, փաստորեն դուրս է գալիս, որ հաղթող թիմը պատկերացրեք ֆուտբոլում առաջին տեղը գրաված թիմը որոշի, թե քանի դատավոր պետք է լինի, եւ դատավորների մեծամասնությունը լինեն նրա դատավորները: Եթե կա երկու կողմ եւ փոխադարձ անվստահություն, նշանակում է հավասարությունը անհրաժեշտ է:

ԱՐԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ.
– Հարցը տալիս եք եւ չեք լսում: Նախ կառավարությունը ձեւավորում է նախագահը, եւ ոչ թե իշխող կուսակցությունը: Երկրորդ, եթե օրինագծին ծանոթ եք, կրկնում եմ, կառավարության օրինագծով վերապահված չեն այնպիսի լիազորություններ, որոնք կարող են ուղղակիորեն ազդել ընտրությունների արդյունքների վրա: Օրինակ, ուղղակիորեն ի՞նչ հետեւանք կարող է ունենալ ընտրությունների արդյունքների վրա կառավարության լիազորությունը որոշելու արձանագրության ձեւը կամ քվեարկղի չափը: Եվրոպական շատ երկրների ընտրական օրենսգրքերում գրված է՝ արկղը պետք է լինի 40 սմ բարձրությամբ, 60 սմ լայնությամբ եւ այլն: Մենք եւս կարող ենք այս ամենը ամրագրել օրենքում: Բայց չի կարելի անընդհատ խոսել անվստահության մասին: Մենք երիտասարդ ժողովրդավարական համակարգ ենք, ես եղել եմ եւ ընդդիմություն, եւ դիմություն: Այսօր պնդել, թե միայն քաղաքական կուսակցությունների ներկայացուցիչներն են վստահելի, իսկ պետությունը վստահելի չէ, անիմաստ է: Ընտրությունները քաղաքական պայքար է, այո, եւ պետական չինովնիկները Հայաստանում այսօր այնքան էլ պաշտպանված չեն օրենքներով հենց նույն պետության կողմից: Դժբախտաբար, մենք չունենք դեռեւս պետական ծառայողի մասին օրենք, եւ չինովնիկը վստահ չէ, որ ընտրությունների արդյունքում ինքը չի կորցնի իր աշխատանքը, պաշտոնը: Բայց դրանից պետք չէ եզրակացություն կատարել, թե պետությունը լիովին անվստահելի է եւ պետք է հրաժարվել նրա ծառայություններից: Զարգացած ժողովրդավարական երկրներում քաղաքական կուսակցությունները իրենք վստահում են պետությանը, իսկ պետությունը նրանց: Եթե ոչ դուք ասում եք, մենք չենք վստահում ձեզ, ես էլ կարող եմ ասել, որ չեմ վստահում ընդդիմադիր կուսակցության ներկայացուցիչներին:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ՆԱԽԱԳԻԾ

Հատվածներ

ԱՐԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
ԱՐԱ ՍԱՀԱԿՅԱՆ
ԱԺ պատգամավորներ

Բաժին 2. Ընտրական հանձնաժողովները

Հոդված 28. Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կազմավորման կարգը:

1. ԿԸՀ-ն կազմված է ԱԺ նախորդ ընտրություններում համամասնական ընտրակարգով մանդատների բաշխմանը մասնակցած (կուսակցությունների միավորումների) մեկական ներկայացուցիչներից եւ նրանց թվին հավասար Հանրապետության նախագահի նշանակած անձանցից:

2. ԿԸՀ անդամ առաջադրելու իրավունք ունեցող կուսակցությունը (միավորումը) հանձնաժողովի կազմավորման սահմանված ժամկետի ավարտից ոչ ուշ, քան 10 օր առաջ, Հանրապետության նախագահին է ներկայացնում կուսակցության (միավորման) ղեկավար մարմնի որոշումը հանձնաժողովի անդամ առաջադրելու մասին, առաջադրվող անդամի ազգանունը, անունը, ծննդյան թիվը, ամիսը, ամսաթիվը, հասցեն, աշխատանքի վայրը, պաշտոնը եւ նրա գրավոր համաձայնությունը հանձնաժողովի կազմում ընդգրկվելու մասին:

3. Հանրապետության նախագահը ԿԸՀ անդամներին նշանակում է Արդարադատության խորհրդի ներկայացմամբ: Այն ներկայացրած թեկնածուն պետք է ունենա իրավագիտության բնագավառի գիտական աստիճան:

4. Ճշտելով թեկնածուների համապատասխանությունը սույն օրենսգրքի պահանջներին՝ Հանրապետության նախագահը հրապարակում է ԿԸՀ կազմը:

5. ԿԸՀ թափուր տեղերը լրացնում է Հանրապետության նախագահը՝ Արդարադատության խորհրդի ներկայացրած իրավագիտության բնագավառի գիտական աստիճան ունեցող քաղաքացիներից:

6. ԿԸՀ-ն գործում է մշտապես՝ մինչեւ նոր ԿԸՀ կազմավորումը:
Նոր ԿԸՀ-ն կազմավորվում է ԱԺ ընտրություններից ոչ շուտ, քան 10, եւ ոչ ուշ, քան 12 ամիս հետո:

Հոդված 30. Ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման կարգը

1. ԸԸՀ հանձնաժողովը կազմված է ԱԺ նախորդ ընտրություններում համամասնական ընտրակարգով մանդատների բաշխմանը մասնակցած կուսակցությունների (միավորումների) մեկական ներկայացուցիչներից եւ նրանց թվին հավասար կառավարության նշանակած անձանցից:

2. ԸԸՀ անդամ առաջադրելու իրավունք ունեցող կուսակցությունը (միավորումը) հանձնաժողովի կազմավորման... ժամկետի ավարտից ոչ ուշ, քան 10 օր առաջ կառավարությանն է ներկայացնում կուսակցության (միավորման) ղեկավար մարմնի որոշումը հանձնաժողովի անդամ առաջադրելու մասին:

3. Կառավարությունը ԸԸՀ անդամներին նշանակում է մարզպետի (Երեւանի քաղաքապետի) ներկայացմամբ: Մարզպետի (Երեւանի քաղաքապետի) ներկայացրած թեկնածուները պետք է ունենան բարձրագույն կրթություն...

5. Ճշտելով թեկնածուների համապատասխանությունը սույն օրենսգրքի պահանջներին, կառավարությունը հրապարակում է ԸԸՀ կազմը:

6. ԸԸՀ թափուր տեղերը լրացնում է կառավարությունը՝ համապատասխան մարզպետի (Երեւանի քաղաքապետի) ներկայացրած բարձրագույն կրթություն ունեցող անձանցից:

Հոդված 32. Համայնքային ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման կարգը

1. ՀԸՀ-ն կազմված է ԱԺ նախորդ ընտրություններում համամասնական ընտրակարգով մանդատների բաշխմանը մասնակցած կուսակցությունների (միավորումների) մեկական ներկայացուցիչներից եւ նրանց թվին հավասար համապատասխան մարզպետի (Երեւանի քաղաքապետի) նշանակած անձանցից...

2. ՀԸՀ անդամ առաջադրելու իրավունք ունեցող կուսակցությունը (միավորումը) հանձնաժողովի կազմավորման համար սահմանված ժամկետի ավարտից ոչ ուշ, քան 10 օր առաջ, համապատասխան մարզպետին (Երեւանի քաղաքապետին) է ներկայացնում կուսակցության (միավորման) ղեկավար մարմնի որոշումը հանձնաժողովի անդամ առաջադրելու մասին...

Հոդված 3. Ճշտելով թեկնածուների համապատասխանությունը սույն օրենսգրքի պահանջներին, մարզպետը (Երեւանի քաղաքապետը) սույն հոդվածի 6 կետում սահմանված ժամկետում հրապարակում է ՀԸՀ կազմը:

4. ՀԸՀ թափուր տեղերը լրացնում է համապատասխան մարզպետը (Երեւանի քաղաքապետը)...

Հոդված 34. Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման կարգը

1. ՏԸՀ-ն կազմված է ԱԺ նախորդ ընտրություններում համամասնական ընտրակարգով մանդատների բաշխմանը մասնակցած կուսակցությունների (միավորումների) մեկական ներկայացուցիչներից եւ նրանց թվին հավասար մարզպետի (Երեւանի քաղաքապետի) նշանակած անձանցից...

2. Մարզպետը (Երեւանի քաղաքապետը) ՏԸՀ անդամներին նշանակում է համապատասխան համայնքի ավագանու ներկայացմամբ:

digitised by A.R.A.R.@